

Onderzoek vaargedrag Deltagebied 2008

Maart 2009

Voorwoord

Bij dit onderzoek naar het vaargedrag van watersporters in het Deltagebied zijn velen betrokken geweest. Dank zijn wij verschuldigd aan de 11 jachthavens die gedurende de zomer en het najaar van 2008 1.000 vragenformulieren onder passanten hebben verspreid. Dank ook aan de 484 watersporters die bereid waren de formulieren in te vullen en terug te sturen. Zij zorgden voor een hoge respons van bijna 50% en hebben o.a. meer dan 5.000 vaarroutes (trajecten) aangegeven of op kaart ingetekend en 911 'hartenkreten' opgeschreven. Uit het onderzoek is duidelijk naar voren gekomen dat watersporters een bijzondere band hebben met het Deltagebied.

Voorts ook dank aan de opdrachtgevers die dit unieke onderzoek mogelijk maakten. Wij hebben alle informatie in het rapport zo overzichtelijk mogelijk gepresenteerd en hopen dat deze 'nulmeting' in de toekomst aanleiding zal zijn om de ontwikkelingen te volgen. De Deltawateren zijn het, als belangrijk watersportgebied, zeker waard!

Contactpersonen:

Provincie Zeeland	: mw. M.C. Buining
Provincie Zuid-Holland	: dhr. J.G.A.M. Verbaanderd
SES West Brabant	: mw. F. van Damme
Rijkswaterstaat, directie Zeeland	: mw. A. Erkman en dhr. B. Sinke
Gemeente Vlissingen	: dhr. J. Schroevers
Toerisme Vlaanderen	: dhr. J. van Praet
HISWA Vereniging	: dhr. R. Holmes
Waterrecreatie Advies BV	: mw. G.H. Righolt, dhr. H. Voorhans, dhr. R. Steensma en mw. M.I. Harmsen-Kortenoever.

Foto's:

Hanneke de Boer (ST10)
Frank de Bruin
Waterrecreatie Advies BV

Opdrachtgevers:

Provincie Zeeland
Provincie Zuid-Holland
SES West Brabant
Rijkswaterstaat Waterdienst
Gemeente Vlissingen
Toerisme Vlaanderen (B)
HISWA Vereniging

Opgesteld door:

Postbus 123, 8200 AC Lelystad
Tel. 0320 21 88 47, fax 0320 28 13 08
E-mail: info@waterrecreatieadvies.nl
Website: www.waterrecreatieadvies.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting

1. Inleiding	1
1.1 Doelstelling	1
1.2 Opzet en uitvoering van het onderzoek	1
1.3 Opzet van de rapportage	2
1.4 Gebiedskarakteristieken	3
1.5 Het weer in 2008	4
2. Sociale kenmerken en vaargedrag	5
2.1 Algemene vragen	5
2.1.1 Kenmerken schipper en bemanning	5
2.1.2 Kenmerken van de boot	7
2.1.3 Algemeen vaargedrag	9
2.2. Vragen over de vaartocht	13
2.3. Vaarroutes in kaart	15
2.3.1 Gevaren routes en vaarintensiteit	16
2.3.2 Vaarpatronen	16
2.3.3 Vaarbewegingen in relatie tot de Noordzee	20
2.3.4 Nadere uitwerking overnachtingen	20
3. Ervaring in het Deltagebied	21
3.1 Algemene vragen	21
3.2 Varen en veiligheid	25
3.3 Varen op de Grevelingen	27
4. Motieven voor het varen en recreëren in het Deltagebied	30
5. Visie van de deelnemers op de watersport in het Deltagebied	32
6. Relatie met de watersport in de omgeving	36
6.1 Varen op de Noordzee	36
6.2 Varen in Vlaanderen	40
7. Conclusies en aanbevelingen	43

Samenvatting

Waterrecreatie Advies BV heeft in de zomer en het najaar van 2008 een onderzoek uitgevoerd naar het vaargedrag van watersporters in het Deltagebied. Het betrof een gecombineerde opdracht van de provincies Zeeland en Zuid-Holland, de Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant (SES), Rijkswaterstaat Waterdienst, de gemeente Vlissingen en Toerisme Vlaanderen. Doelstelling was om te achterhalen in welke mate watersporters gebruik maken van het gebied en welke motieven, vaarbewegingen en patronen daarbij een rol spelen. Tevens diende inzicht te worden verkregen in de wensen van de watersporters.

Er zijn in totaal 1.000 vragenformulieren verspreid onder passanten en ligplaatshouders door de havenmeesters van 11 verschillende jachthavens in de Delta. 484 formulieren zijn ingevuld retour ontvangen. Een hoge respons van bijna 50%. Het merendeel van de vragenlijsten is ingevuld door de schipper (64%).

Opvallend in dit onderzoek is dat maar liefst 46% van alle deelnemers onder de 50 jaar is. Bij eerdere onderzoeken in andere regio's is dit gemiddeld 39%. 43% van de respondenten heeft kinderen aan boord. Dit is een vrij hoog percentage in vergelijking met eerdere onderzoeken in de Randmeren (37%), het IJsselmeergebied en de Waddenzee (21%) en Fryslân (33%). 72% van de respondenten vaart op een zeilboot, 25% op een motorboot en 3% op een platbodem. Relatief veel 'ouderen' varen in het Deltagebied nog in een zeilboot. Het gemiddelde aantal opvarenden op een zeilboot bedraagt 2,9 en op een motorboot 2,6 personen. De gemiddelde lengte van de zeilboten is 10,2 meter, van de deelnemende motorboten 12 meter.

44% van het totale aantal vaardagen per jaar van alle deelnemers wordt in het Deltagebied doorgebracht. Zeilboten brengen 50% van hun vaardagen door in het Deltagebied, o.a. 11% in het Nederlands deel van de Noordzee en de Waddenzee en 13% in het IJsselmeergebied. Motorboten varen uiteraard meer op de binnenwateren.

49% van de deelnemers heeft een vaste ligplaats in het Deltagebied. Deze groep wordt in dit onderzoek aangeduid als 'vaste gebruiker' de overigen worden aangeduid als 'bezoekers'. Van de 'bezoekers' komt 39% uit de omringende gebieden Zuid-Holland, Noord-Brabant en België, 34% komt uit het IJsselmeergebied, 27% komt uit de rest van Nederland.

De formulieren voor dit onderzoek zijn verspreid in juli, augustus en september. 69% van de 'vaste gebruikers' en 85% van de 'bezoekers' was op vakantie. De gemiddelde verblijfsduur van bezoekers in het gebied is 15,7 dagen.

In dit onderzoek is gevraagd naar de routes die de deelnemers hebben gevaren, of gaan varen. Dit om de intensiteit van de vaarroutes te kunnen achterhalen. De Biesbosch / Dordrecht, het Haringvliet, de Oosterschelde en de Westerschelde zijn de belangrijkste invalspoorten van het Deltagebied. De route vanaf het Hollandsch Diep naar de Grevelingen en de Oosterschelde wordt het drukst bevaren. Ook op de Grevelingen varen veel boten. Deelnemers met motorboten varen minder op de Oosterschelde en vaker naar het zuiden via de Schelde-Rijnverbinding.

45% van de deelnemers wijst de Oosterschelde aan als favoriet vaarwater, 36% de Grevelingen. Zierikzee is met afstand de meest populaire plaats in het Deltagebied gevolgd door Goes en Veere. Bij de 'bezoekers' scoort ook Middelburg hoog.

Bijna 82% van de overnachtingen wordt in een jachthaven doorgebracht, 15% op openbare aanlegplaatsen en 3% 'elders' (voor anker, droogvallen of voor een sluis of brug). Deelnemers met kinderen maken vaker gebruik van openbare ligplaatsen.

De kwaliteit van het Deltagebied wordt door de deelnemers beoordeeld met het gemiddelde cijfer 8,1. De kwaliteit van de jachthavens wordt beoordeeld met een 7,9. Ter vergelijking: de provincie Fryslân kreeg in 2007 een rapportcijfer 8,0. In 2006 kregen de Randmeren een 7,4 en de binnenwateren van Flevoland een 7,0. Ook de jachthavens scoren kwalitatief iets hoger in het Deltagebied (7,9 tegenover resp. 7,6, 7,4 en 7,2). In Fryslân zijn in 2007 ook Duitsers geënkquêteerd. Zij gaven de provincie een 8,3. Jammer dat in 2002 het IJsselmeergebied en de Waddenzee niet met een cijfer zijn 'beoordeeld', maar voorlopig staat het Deltagebied als watersportgebied bij Nederlanders bovenaan.

De deelnemers aan dit onderzoek is gevraagd aan te geven of men wel eens een gevaarlijke situatie had meegemaakt. 12% heeft wel eens een gevaarlijke situatie op zee meegemaakt en 21% bij het varen in het Deltagebied. Er zijn 119 gebeurtenissen omschreven. Veel 'gevaarlijke situaties' worden veroorzaakt door mede watersporters door onkunde en gebrek aan ervaring. Plaats van het 'onheil' is vaak een sluis (Krammersluis). Spannende momenten beleefden respondenten als gevolg van natuurlijke oorzaken zoals mist, harde wind en regen. Problemen met de beroepsvaart doen zich voor bij of in sluisen (draaiende schroef) en smalle geulen. De Westerschelde en Oosterschelde zijn moeilijker te bevaren, maar ook kruisingen zoals de oversteek vanuit Willemstad naar de Volkeraksluizen.

Aan de deelnemers is gevraagd op een 5-punt schaal aan te geven wat men vindt van het gecontroleerd terugkeren van eb en vloed in de Grevelingen ter verbetering van de waterkwaliteit. Verbetering van de waterkwaliteit wordt door ruim 85% van de respondenten 'belangrijk' of 'erg belangrijk' gevonden. Van 5 verschillende vragen werd 'een sluis in de Brouwersdam naar de Noordzee' door het grootste aantal deelnemers (bijna 40%) als 'erg belangrijk' beoordeeld. Uiteraard waarderen de zeilers dit het meest (meer dan 60% 'erg belangrijk').

In het rapport is een overzicht opgenomen van de motieven om te varen en te recreëren in het Deltagebied. Natuur, rust, sfeer in havens, aanlegplaatsen en afwisseling worden met een 4 of hoger beoordeeld (5-punt schaal). Dit is bekend, ook uit andere gebieden. Het 'genieten van de natuur' scoort het hoogst met gemiddeld een 4,1. Opgemerkt moet worden dat het 'genieten van de natuur' in de onderzoeken elders in Nederland hoger scoort (4,3 – 4,5). Qua 'sfeer in de havens' staat het Deltagebied met een 4,0 echter weer bovenaan. 'Veiligheid op aanleglocaties' scoort ook hoog met gemiddeld een 4,0. Ook dat is herkenbaar. Het gaat om het veilig kunnen liggen of overnachten als alternatief voor een overnachting in een haven.

Gevraagd is naar de belangrijkste wensen voor het Deltagebied en wat men zou veranderen als men het voor het zeggen had. In totaal werden 911 'hartenkreten' beschreven. Sommige deelnemers vinden het gebied zo aantrekkelijk dat zij helemaal niets willen veranderen. Zij hopen dat het niet drukker wordt. Of dit lukt, is de vraag. 75 van de 462 respondenten (16,2%) gaf aan belangstelling te hebben voor een (andere) ligplaats in het Deltagebied. Globaal 1/3 van deze groep ligt nog niet in het gebied, 2/3 zou willen verplaatsen. Belangrijke aandachtspunten zijn de kwaliteit van het sanitair op de eilanden, meer aanlegplaatsen, ankerplaatsen en ankerboeien ("moorings"), vergroten van de capaciteit bij sluisen en een open verbinding vanuit de Grevelingen naar de Noordzee. Veelvuldig komen capaciteitsproblemen naar voren bij de sluisen (Krammersluizen en de sluis bij Bruinisse), in jachthavens en op openbare aanlegplaatsen. Ook het gedrag en de onwetendheid van medewatersporters komt vaak naar voren. Het gaat dan om "bijna aanvaringen, geen voorrang verlenen, wangedrag in de sluisen en te snel varen". Het Volkerak moet volgens velen weer zout worden om het probleem met (blauw-)algen op te lossen.

In het onderzoek zijn een aantal speciale vragen gesteld over het varen op de Noordzee en het varen in Vlaanderen, de 'buren' van het Deltagebied. Antwerpen was ook een van de uitdeellocaties. In 2003 is in opdracht van de provincie Noord-Holland onderzoek gedaan naar het vaargedrag van watersporters op de Noordzee. Formulieren zijn toen uitgedeeld vanaf de Waddenzee t/m Scheveningen.

66% van de zeilboten in het Deltagebied en 13% van de motorboten geeft aan ook op de Noordzee te varen. Gemiddeld vaart men 12,6 dagen per jaar op zee. De 'zeezeilers' die in 2003 zijn bevraagd, voeren gemiddeld 19,7 dagen op zee, maar toen was het percentage motorboten slechts 4%. 55% van de respondenten denkt in de toekomst meer op de Noordzee te gaan varen tegenover 4% die gaat minderen. De meest favoriete vaarbestemming is België, gevolgd door resp. Engeland, Frankrijk en Scandinavië. In 2003 stond Engeland bovenaan gevolgd door Scandinavië. Als favoriete kusthaven wordt Scheveningen (26%) genoemd, gevolgd door Vlissingen (23%) en Breskens (17%). 80% van de respondenten geeft aan vaker langs de Noordzeekust te willen varen als er meer havens zouden zijn. Ook dit is een vertrouwd beeld (was 77%) en er worden meerdere locaties voor nieuwe kusthavens voorgesteld.

Bijna 27% van de respondenten heeft al eens in Vlaanderen gevaren. Het gaat vooral om toervaarders van 60 jaar en ouder met een motorboot. Een bezoek met de boot aan de (kunst)steden Antwerpen, Gent en Brugge scoort met een 'rapportcijfer' 8 hoog. Aan de kwaliteit van de 'verbindende routes door Vlaanderen' mag nog wel wat verbeterd worden (cijfer 6,4). 58% van de 253 respondenten die nog niet in Vlaanderen waren geweest, geven aan dit wel te overwegen. Opvallend is dat dit veel zeilers zijn in de leeftijdscategorie van 40 – 49 jaar. Betere promotie kan ook geen kwaad. 50% van de respondenten die al in Vlaanderen zijn geweest geeft aan dat de informatie onvoldoende is. Dat geldt zelfs voor 60% van de mensen die nog naar Vlaanderen willen.

1. Inleiding

De provincies Zeeland, Zuid-Holland, de Sociaal Economische Samenwerking (SES) West-Brabant, Rijkswaterstaat Waterdienst, de Gemeente Vlissingen en Toerisme Vlaanderen hebben Waterrecreatie Advies BV opdracht verleend om een onderzoek uit te voeren onder watersporters in het Deltagebied. Het onderzoek is uitgevoerd in juli, augustus en september 2008.

Eerder werd door Waterrecreatie Advies vergelijkbaar onderzoek gedaan onder watersporters in het IJsselmeergebied en de Waddenzee (2002), langs de Noordzeekust (2003), rond Amsterdam (2006), op de Randmeren en de binnenwateren van Flevoland (2006) en in de provincie Fryslân (2007). Van al deze onderzoeken staat een PDF op de website van Waterrecreatie Advies.

1.1. Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen hoe watersporters het Deltagebied ervaren, welke motieven een rol spelen om er te varen, op welke wijze de kwaliteit verbeterd kan worden en welke wensen er leven. De conclusies en aanbevelingen bieden aanknopingspunten en kansen om de kwaliteit van het vaargebied verder te verbeteren.

1.2. Opzet en uitvoering van het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd. Hierbij komen de volgende onderdelen aan de orde:

- Het onderzoeksgebied en uitdeellocaties;
- Het vragenformulier;
- De respons.

Het onderzoeksgebied en uitdeellocaties

Het onderzoek is gehouden in het Deltagebied. Verspreid over het gebied zijn 11 jachthavens (uitdeellocaties) geselecteerd. Op onderstaande kaart zijn de jachthavens opgenomen die hebben meegewerkt aan de verspreiding van de formulieren (*bron kaart: Google Earth*).

Het vragenformulier

Het vragenformulier is tot stand gekomen in overleg met de opdrachtgevers en bestond uit vragen onderverdeeld in 6 hoofdgroepen. Na een aantal algemene vragen zijn vragen gesteld over de zojuist gemaakte vaartocht en over de ervaringen met het gebied. Daarna zijn vragen gesteld over de veiligheid en het varen op stromend water. In deel 5 is gevraagd om de motieven voor het varen en recreëren in de provincie op een '5-puntschaal' te beoordelen en via een open vraag kon men de belangrijkste wensen en verbeterpunten ('hartenkreten') beschrijven. In het laatste deel werden een aantal specifieke vragen gesteld over het varen op de Grevelingen, op de Noordzee en in Vlaanderen.

Begin juli 2008 zijn 1.000 grote enveloppen naar de uitdeellocaties verstuurd waarin het vragenformulier, een toelichting, een antwoordenvolp en een kaartje waarop men de gevaren en geplande route in kon tekenen. De havenmeesters hebben de enveloppen verspreid onder passanten. Ingevulde vragenformulieren kon men inleveren op het havenkantoor of in de antwoordenvolp (gratis) terugsturen naar Waterrecreatie Advies.

De respons

De doelstelling was om minimaal een respons van 40% te halen. Dat is met 48,4% ruimschoots gelukt. De respons in Kortgene en Antwerpen was door omstandigheden eigenlijk wat te laag, maar dat is ruimschoots gecompenseerd door de anderen. Vooral Port Zélande, Herkingen Marina en Jachthaven Bruinisse hadden een hoge respons. Deze havens voerden gelijktijdig een kwaliteitsonderzoek uit onder hun gasten. Watersporters die de vragenlijsten van beide onderzoeken ingevuld retourneerden kregen als dank een fles wijn. Maar uit ook de hoge respons bij de anderen blijkt dat de watersporters zich zeer betrokken voelen bij het Deltagebied.

Naam	Plaats	Aantal gekregen	Aantal retour	Respons in %
Marina Stellendam	Stellendam	100	50	50%
Jachthaven Willemstad	Willemstad	100	37	37%
Marina Port Zélande BV	Ouddorp	70	47	67%
Jachthaven Bruinisse BV	Bruinisse	70	62	89%
Herkingen Marina BV	Herkingen	60	56	93%
WSV De Kogge /Tholen	Tholen	100	60	60%
Gem. haven Zierikzee	Zierikzee	100	63	63%
Jachthaven Wemeldinge BV	Wemeldinge	100	47	47%
Delta Marina	Kortgene	100	12	12%
Michiel de Ruijterhaven	Vlissingen	100	35	35%
Jachthaven Willemdok	Antwerpen	100	15	15%
Totaal		1.000	484	48%

Aan de beantwoording van de vragen is veel aandacht besteed. Hierdoor geven de resultaten een goed beeld van de motieven, wensen en het vaargedrag van watersporters in het Deltagebied.

1.3. Opzet van de rapportage

In deze rapportage zijn de vragen uit het vragenformulier, zoals die aan de watersporters zijn gesteld, onderstreept weergegeven. Niet alle vragen zijn door iedereen beantwoord. Voor de duidelijkheid staat daarom per vraag de respons (= N) vermeld.

In hoofdstuk 2 zijn de uitkomsten met betrekking tot de sociale kenmerken van de deelnemers en hun vaargedrag opgenomen. Aangegeven zijn de leeftijdscategorie van de schipper en de bemanning, de kenmerken van de boot, de verdeling in vaartijd en vaargebied, de herkomst van de bezoeker en

informatie over de vaartocht die gemaakt wordt. Verder zijn de plaatsen waar men overnacht in kaart gebracht en de verblijfsduur. In hoofdstuk 3 zijn de ervaringen van de respondenten in het Deltagebied vermeld. Dit hoofdstuk bestaat uit een algemeen deel, waarin de vragen zijn beantwoord over seizoensvoorkeuren, favoriet vaarwater en vaardoel en de verdeling van overnachtingen in jachthavens en bij aanlegplaatsen. Daarnaast zijn de resultaten weergegeven van de beoordeling van de kwaliteit van de Deltawateren als vaargebied en van de voorzieningen. Tenslotte hebben deelnemers specifieke vragen beantwoord over het varen in de Grevelingen. In hoofdstuk 4 zijn de uitkomsten behandeld van de motieven die de deelnemers hebben aangegeven om te varen en te recreëren in het Deltagebied. In hoofdstuk 5 wordt een overzicht gegeven van de visie van deelnemers op het Deltagebied en van alle “hartenkreten” die door deelnemers zijn omschreven als antwoord op de vraag wat men heel graag zou willen veranderen als men het in het gebied voor het zeggen had. Hoofdstuk 6 beschrijft de relatie van de watersport met de directe omgeving van het Deltagebied. Hierbij komt het varen op de Noordzee en het varen in Vlaanderen aan de orde. Tot slot zijn in hoofdstuk 7 conclusies en aanbevelingen opgenomen.

1.4. Gebiedskarakteristieken

Sinds de jaren zestig is de watersport in de Deltawateren op gang gekomen. Het Hollandsch Diep, Haringvliet, Krammer-Volkerak, Oosterschelde, Westerschelde, Grevelingenmeer, Veerse Meer en de Voordelta hebben een belangrijke functie voor de watersport. De sector is een belangrijke drager van de economie geworden. Hoewel het Deltagebied vooral uit grote wateren bestaat, kunnen praktisch alle vormen van watersport beoefend worden. Naast de grote watersport zijn vooral (kite)surfen, de onderwatersport, kanovaren, sportvissen en zwemmen populair.

De Oosterschelde, Westerschelde, Hollands Diep, Haringvliet en Krammer-Volkerak zijn vanwege golfslag en druk scheepvaartverkeer vooral geschikt voor de grote watersport. Op de Oosterschelde en Westerschelde moet bovendien met stroming en getijden worden gerekend. Het Veerse Meer en de Grevelingen zijn beschut vaarwater en daardoor ook geschikt voor kleinere boten.

In het Deltagebied zijn faciliteiten voor de watersport in de vorm van jachthavens, passantenhavens en tijdelijke aanlegplaatsen. Daarnaast heeft het gebied een rijke cultuurhistorie, mooie stranden en een uitgebreid netwerk van fiets- en wandelmogelijkheden. Hierdoor is het gebied geschikt om langere vaartochten te maken en als bestemming voor een vaarvakantie.

1.5 Het weer in 2008

Het weer in 2008 was volgens het KNMI vergelijkbaar met het langjarige gemiddelde. Dit jaar ontbrak alleen een wat langere periode met echt zomerweer en waren de verschillen in het weer tussen het noorden en het zuiden van het land erg groot. De gemiddelde temperatuur in De Bilt is uitgekomen op 17,3°C (normale temperatuur 16,6°C). Het voorjaar was zacht, maar kwam pas laat op gang. De vakantieperiode werd gekenmerkt door wisselvallig en nat weer, al was het niet koud. Hieronder volgt een beknopt verslag van het weer gedurende de zomermaanden van 2008, de periode waarin dit onderzoek is uitgevoerd.

Juli: Warm, nat en een normale zonneshijnduur

De maand juli had een gemiddelde van 18,1°C tegen een langjarig gemiddelde van 17,4 °C. Juli was een warme maand maar ook natte maand, vanwege onweersbuien en zware regenval. De eerste dagen in juli werden tropische temperaturen behaald van 30°C. In de periode daarna werd het erg wisselvallig. In totaal viel er 111 mm neerslag tegen een gemiddelde van 70 mm. Anderzijds scheen de zon meer dan het langjarige gemiddelde. Landelijk gezien heeft de zon 203 uur geschenen, tegen een gemiddelde van 201 uur. In Zeeland bedroeg het gemiddelde aantal zonuren 210 uur.

Augustus: Normale temperatuur, somber en nat

De maand augustus was een natte en vooral sombere maand met maar twee zomerse dagen (6 en 31 augustus), waarbij een temperatuur werd behaald van rond de 25°C. Het gemiddelde lag deze maand op 17,4°C, tegen een langjarig gemiddelde van 17,2°C. Er viel maar liefst 100 mm neerslag tegen een gemiddelde van 62 mm. De gemiddelde zonneshijnduur kwam deze maand op 164 uur tegen een gemiddelde van 198 uur. In Zeeland lag het aantal zonuren tussen de 155 en 156 uur. Vooral in de tweede helft van de maand liet de zon het afweten. Op 12 en 13 augustus waaide het erg hard. Aan de kust stond af en toe een stormachtige wind kracht 8 met windstoten tot 95 km/u (ca. windkracht 10).

September: Vrij koel, aan de droge kant en zonnig

De eerste helft van de maand september heeft zich kenmerkt door wisselvallig weer. Het was echter niet koud. De tweede helft bracht kalm en rustig weer. Aan het eind van de maand werd het opnieuw wisselvallig. De gemiddelde temperatuur was 13,6°C tegen een gemiddelde van 14,2°C. In Zeeland was de gemiddelde temperatuur tussen de 14°C en 15°C. Gemiddeld viel er 63 mm regen tegen een jaargemiddelde van 75 mm. Het aantal zonuren in Zeeland bedroeg 178 uur tegen het landelijke gemiddelde van 158 uur.

Bron: website van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut, www.knmi.nl.

2. Sociale kenmerken en vaargedrag

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de antwoorden die zijn gegeven op vragen naar de sociale kenmerken van de deelnemers en hun vaargedrag.

Ter vergroting van het leesgemak is ervoor gekozen om de percentages af te ronden in hele getallen. Daarom is de som van de percentages in de tabellen niet altijd 100%.

2.1 Algemene vragen

2.1.1 Kenmerken schipper en bemanning

Het formulier is ingevuld door:

N = 474

Beantwoord door	Aantal	Verdeling in %
schipper	303	64%
bemanningslid	40	8%
gast	2	0%
gezaamenlijk	129	27%
Totaal	474	100%

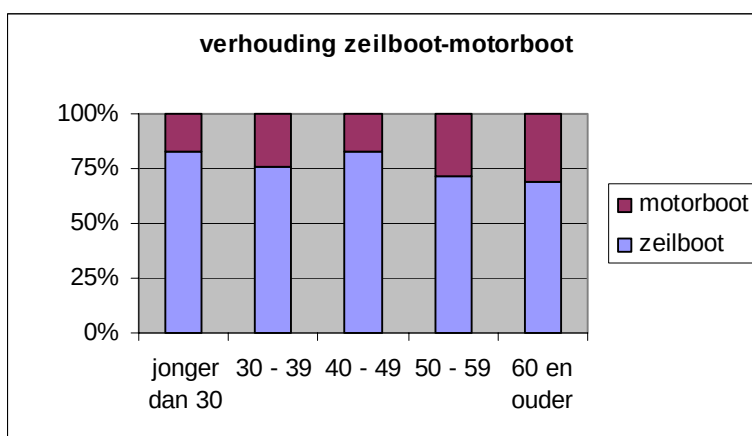
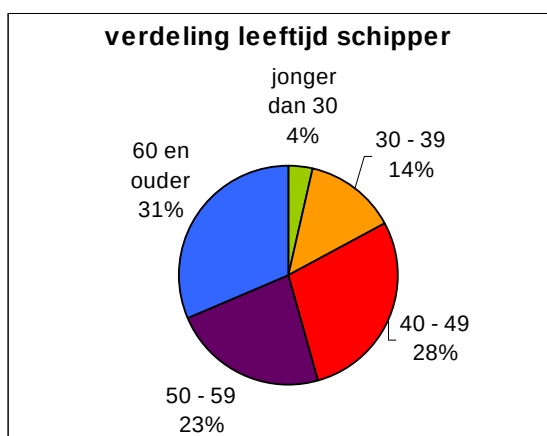
Vooral schippers (64%) hebben de vragenformulieren ingevuld. Bij 27% heeft men dit gezamenlijk gedaan. Bemanningsleden namen 8% voor hun rekening. Door gasten aan boord zijn nauwelijks formulieren ingevuld (2). 10 deelnemers hebben deze vraag onbeantwoord gelaten.

Wat is leeftijd van de schipper?

N = 484

Leeftijdscategorie	Aantal	Verdeling in %
jonger dan 30	17	4%
30 - 39	67	14%
40 - 49	136	28%
50 - 59	112	23%
60 en ouder	152	31%
Totaal	484	100%

De landelijke trend van vergrijzing is ook merkbaar in de watersport. De grootste groep respondenten is 60 jaar en ouder (31%). 23% is tussen de 50 en 59 jaar. 28% is tussen de 40 en 49 jaar en 14% tussen de 30 en 39 jaar. De kleinste groep is jonger dan 30 jaar.

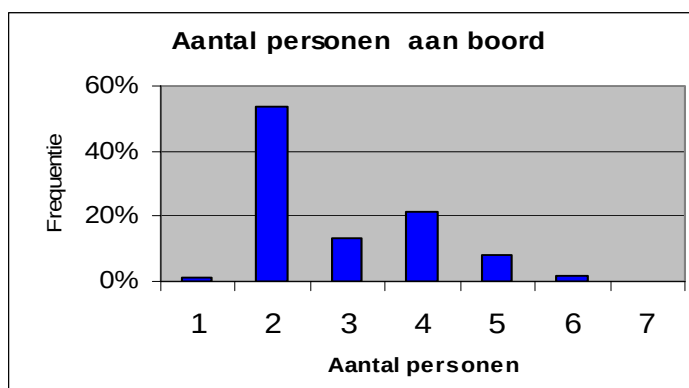

220 schippers (46%) waren onder de 50 jaar. Dit aandeel is hoog in vergelijking met onze onderzoeken in andere regio's. Opvallend is dat het aantal motorboten nauwelijks stijgt naarmate de schipper ouder wordt. Veel oudere schippers in het Deltagebied blijven dus zeilen en schakelen niet over op een motorboot.

Met hoeveel personen bent u meestal aan boord?

N = 481

Aantal personen	Aantal keer genoemd
1 persoon	6
2 personen	260
3 personen	65
4 personen	103
5 personen	39
6 personen	8
7 personen	1
Totaal	482

Op 54% van de boten zijn 2 personen aan boord. Dit hoge percentage sluit aan bij het feit dat de grootste groep van deelnemers ouder is dan 60 jaar. Voor zeilboten ligt dit gemiddelde op 2,9 personen aan boord en voor motorboten op 2,6.

Hebt u meestal kinderen mee?

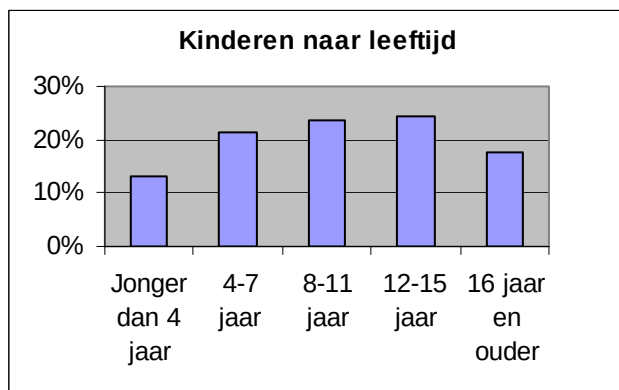
N = 480

	Aantal keer genoemd
Ja	202
Nee	274
Totaal	476

43% van de deelnemers in het onderzoeksgebied heeft kinderen aan boord en dit is hoog in vergelijking met alle andere onderzoeken. Het gemiddelde aantal personen op boten waar kinderen meevaren is 3,9. Op boten zonder kinderen gemiddeld 2,1.

Zo ja, in welke leeftijdsgroep(en)?

N = 277

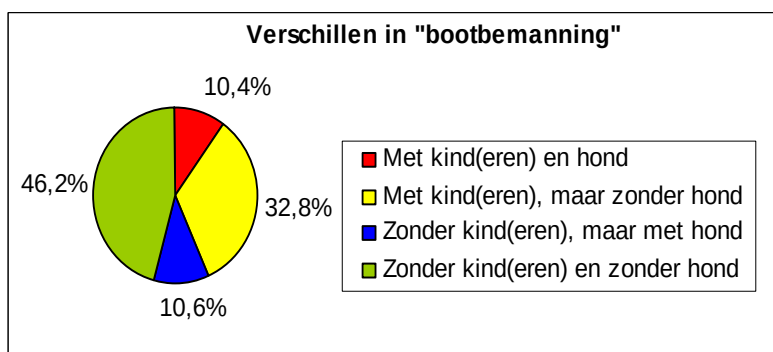
Door 206 deelnemers is 277 maal is een leeftijdscategorie aangegeven. De grootste groep kinderen aan boord (25%) was tussen de 12-15 jaar, gevolgd door de categorie van 8-11 jaar (23%) en van 4-7 jaar (21%). Opvallend is dat relatief weinig kinderen onder de 4 jaar aan boord zijn.

Hebt u meestal een hond mee?

N = 476

	Aantal keer genoemd
Ja	101
Nee	375
Totaal	476

21% van de respondenten heeft meestal een hond aan boord. Dit percentage is vergelijkbaar met Fryslân en de Randmeren.

Bijgaande grafiek laat de verhouding zien tussen wel / geen kinderen of hond aan boord.

2.1.2 Kenmerken van de boot

Met welk type schip vaart u?

N = 484

Type schip	Aantal	Aandeel in %
Kajuitzeilboot	343	71%
Open zeilboot	3	1%
Platbodem	16	3%
Kajuitmotorboot	117	24%
Open motorboot	5	1%
Totaal	484	100%

Hoewel de Deltawateren geschikt zijn voor praktisch alle vormen van watersport blijkt uit het onderzoek dat bij uitstek met kajuitzeilboten (71%) wordt gevaren. Open zeil- en motorboten komen nauwelijks voor (beide 1%). Dit sluit aan bij het karakter van het vaargebied met vooral groot open water. Uiteraard is dit percentage ook beperkt omdat open boten weinig 'toertochten' maken en als 'passant' in een andere jachthaven overnachten.

Betreft het een eigen boot, geleende boot of huurboot?

N = 473

Type schip	Eigen boot	Geleende boot	Huurboot
Kajuitzeilboot	327		8
Open zeilboot	2	1	
Platbodem	15	1	
Kajuitmotorboot	114		
Open motorboot	5		
Totaal	463	2	8
Verdeling in %	97,9%	0,4%	1,7%

Gevraagd is naar de eigendom van de boot om na te gaan of- en zo ja in welke mate gebruik gemaakt wordt van huur- of geleende boten. De meeste deelnemers (97,9%) gaven aan in een eigen schip te varen. Slechts 1,7% maakte gebruik van een huurboot. In de provincie Fryslân, lag het aantal huurschepen veel hoger (8%) en bestaat de huurvloot vooral uit motorboten.

Wat is de lengte van de boot?

N = 475

Soort boot	Gem. lengte in m	Aantal (N)
Kajuitzeilboot	10,2	335
Open zeilboot	6,5	3
Platbodem	10,1	16
Kajuitmotorboot	12,0	116
Open motorboot	8,8	5
Totaal	10,6	475

De gemiddelde bootlengte van de respondenten in het onderzoeksgebied is 10,6 meter. Dat is veel, de schepen zijn 'lang'. Motorboten zijn gemiddels vaak groter dan zeiljachten, maar wederom 12 meter is veel (Fryslân en de Randmeren resp. 10,8 en 10,1 meter).

2.1.3 Algemeen vaargedrag

Hoeveel **dagen** vaart u gemiddeld per jaar?

N = 481

Leeftijdscategorie	Aantal keer genoemd	Gemiddelde vaardagen
jonger dan 30	17	37
30 - 39	67	49
40 - 49	136	51
50 - 59	111	54
60 en ouder	150	69
Totaal	481	56

In een vaarseizoen kan door werkenden maximaal 60 dagen worden gevaren indien alle weekenden en in de vakantie wordt gevaren (Bron: Onderzoek vaargedrag IJsselmeer en Waddenzee, 2003).

De meeste vaardagen worden gemaakt door oudere watersporters (60 jaar en ouder) en dan vooral door schippers met een kajuitmotorboot. Deze leeftijdscategorie is minder afhankelijk van vakanties en weekenden. Ouderen kunnen daardoor gemiddeld meer dan 60 dagen varen. De andere leeftijdsgroepen zijn wel afhankelijk van vakanties en weekenden. Dit vertaalt zich in een lager gemiddeld aantal vaardagen. Opvallend is dat schippers jonger dan 30 jaar relatief weinig varen. Wel past dit in de trend dat watersporters niet meer alle vrije tijd aan de boot willen besteden.

Soort boot	Aantal keer genoemd	Gemiddelde vaardagen
Kajuitzeilboot	340	55
Open zeilboot	3	32
Platbodem	16	46
Kajuitmotorboot	117	63
Open motorboot	5	28
Totaal	481	56

Hoeveel **nachten** overnacht u gemiddeld per jaar aan boord?

N = 474

Leeftijdscategorie	Aantal keer genoemd	Gem. aantal nachten aan boord	Gem. aantal vaardagen	% blijft slapen
jonger dan 30	17	24	37	65%
30 - 39	66	38	49	78%
40 - 49	136	41	51	80%
50 - 59	109	46	54	85%
60 en ouder	146	60	68	89%
Totaal	474	47	56	84%

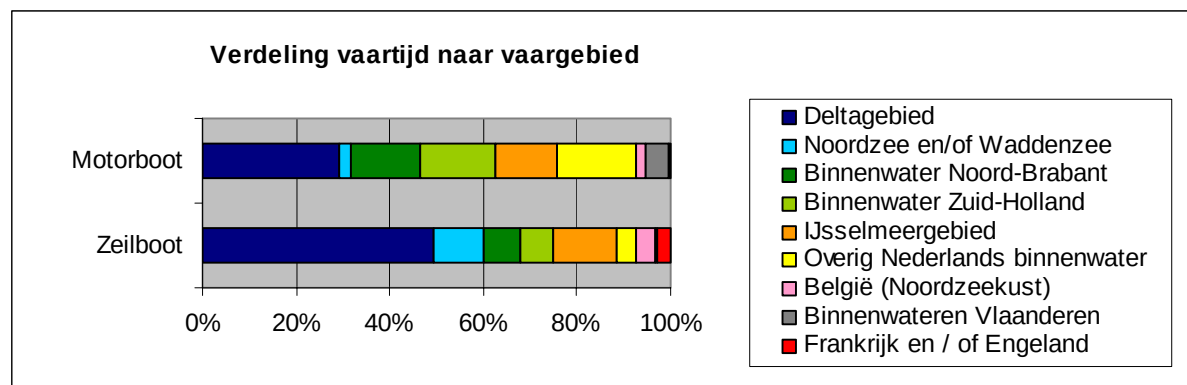
Naarmate de deelnemers ouder worden, neemt het aantal overnachtingen aan boord toe. 8 % van de deelnemers verblijft meer nachten aan boord dan het aantal vaardagen.

Hoe waren deze vaardagen verdeeld over navolgende gebieden (%) in 2007?

N = 414

In het vragenformulier is naar de verdeling van de vaardagen gevraagd. Aangegeven kon worden hoe men de vaartijd in 2007 over de verschillende vaargebieden had verdeeld. In onderstaande tabel en grafiek is het resultaat weergegeven.

	Zeilboot	Motor- boot	Totaal
Deltagebied exclusief Noordzeekust	50%	29%	44%
Nederlands deel van de Noordzee en/of de Waddenzee	11%	3%	8%
Binnenwater van de provincie Noord-Brabant	8%	15%	10%
Binnenwater van de provincie Zuid-Holland	7%	16%	10%
IJsselmeer, het Markermeer en/of de Randmeren	13%	13%	13%
Overig vaarwater binnengebied in Nederland	4%	17%	8%
België (Noordzeekust)	4%	2%	4%
Binnenwateren van Vlaanderen	0%	5%	2%
Frankrijk en / of Engeland	3%	0%	2%
Totaal	100%	100%	100%

Zeilboten in het Deltagebied die aan dit onderzoek hebben meegedaan varen 50% van hun vaardagen in het Deltagebied en 25% langs onze Noordzeekust, op de Waddenzee en/of in het IJsselmeergebied. In totaal brengen alle respondenten 44% van hun vaardagen door in het Deltagebied.

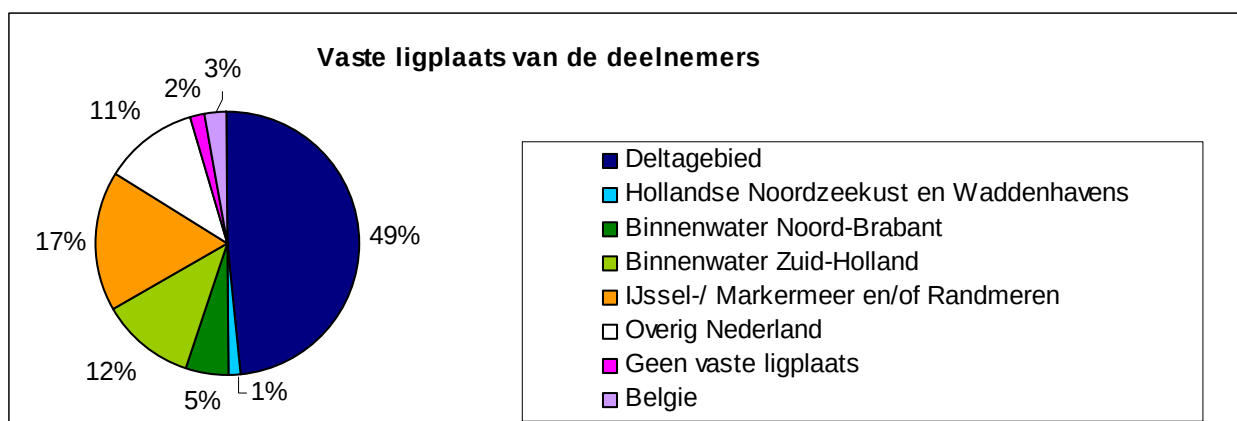

Wat is de vaste zomerligplaats van de boot?

N = 481

Vaste ligplaats in:	Aantal
Deltagebied	233
Hollandse Noordzeekust en Waddenhavens	6
Binnenwater Noord-Brabant	26
Binnenwater Zuid-Holland	56
IJssel-/ Markermeer en/of Randmeren	83
Overig Nederland	55
Geen vaste ligplaats	8
België	14
Totaal	481

Uit het onderzoek blijkt dat bijna de helft van de deelnemers een vaste ligplaats heeft in het Deltagebied. De grootste groep bezoekers heeft een vaste ligplaats in het IJsselmeergebied. Daarnaast komen ook vanuit Zuid-Holland veel toervaarders naar de Deltawateren.

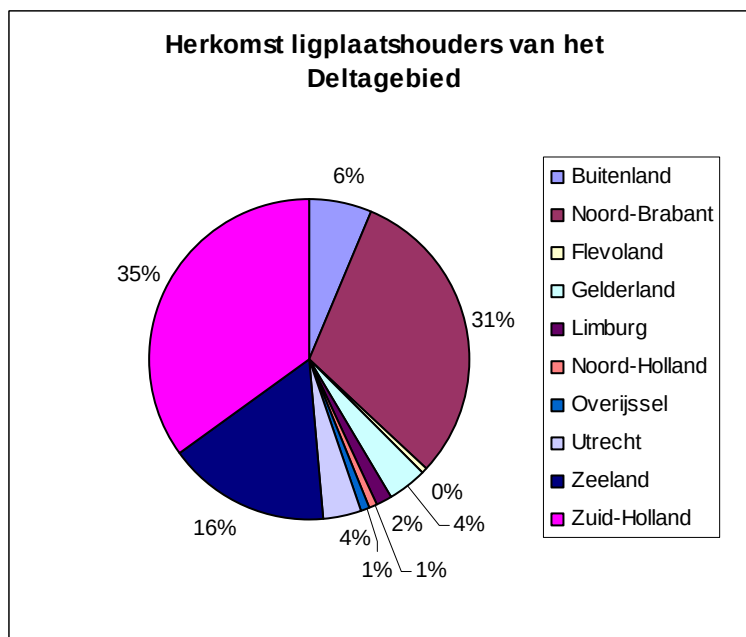

Wat is uw woonplaats?

N = 482

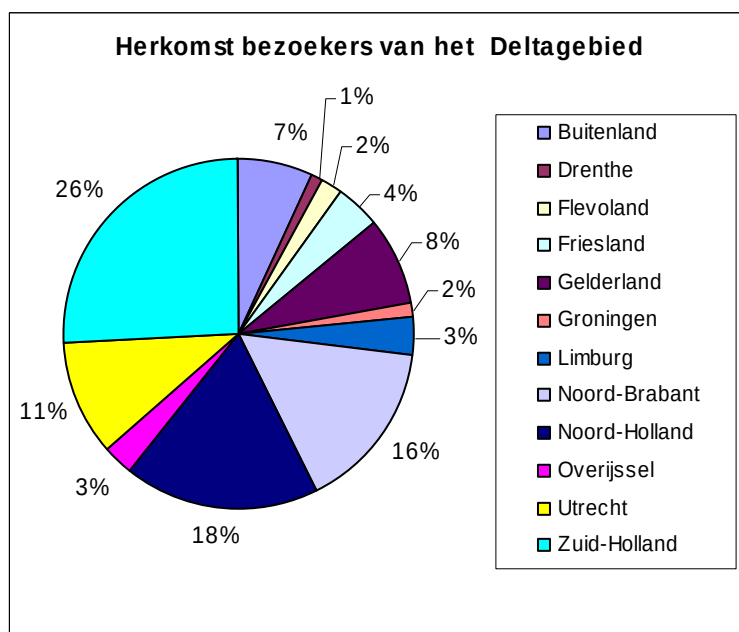
In deze rapportage wordt onderscheid gemaakt tussen bezoekers en vaste gebruikers. Laatstgenoemden zijn vaste ligplaatshouders in het Deltagebied. De vraag naar de woonplaats is bedoeld om inzicht te krijgen in de herkomst van de bezoekers, de vaste gebruikers en in de vraag hoeveel Zeeuwen een ligplaats hebben in hun eigen provincie.

Herkomst Ligplaatshouders Delta	Aantal	In %
Buitenland	15	6%
Noord-Brabant	71	31%
Flevoland	1	0%
Gelderland	9	4%
Limburg	4	2%
Noord-Holland	2	1%
Overijssel	2	1%
Utrecht	9	4%
Zeeland	38	16%
Zuid-Holland	81	35%
Totaal	232	100%

De meeste ligplaatshouders in het Deltagebied wonen in Zuid-Holland (35%) en Noord-Brabant (31%). 16% van de ligplaatshouders woont in Zeeland, 6% komt uit 'het buitenland'. Dat is in dit geval België.

Herkomst Bezoekers van het Deltagebied	Aantal	In %
Buitenland	17	7%
Drenthe	3	1%
Flevoland	5	2%
Friesland	10	4%
Gelderland	20	8%
Groningen	4	2%
Limburg	8	3%
Noord-Brabant	39	16%
Noord-Holland	45	18%
Overijssel	7	3%
Utrecht	27	11%
Zuid-Holland	64	26%
Totaal	250	100%

De meeste mensen die geen vaste ligplaats in het Deltagebied hebben ('bezoekers'), komen uit Zuid-Holland (26%), gevolgd door Noord-Holland (18%), daarna Noord-Brabant (16%) en dan Utrecht (11%).

2.2 Vragen over de vaartocht

Dagtocht, meerdaagse tocht, op vakantie of op doortocht?

N = 470

Bij deze vraag konden de deelnemers aangeven wat voor soort tocht ondernomen werd en wat het uiteindelijke vaardoel was op het moment van deelname aan dit onderzoek.

Het onderzoek heeft grotendeels plaatsgevonden in het hoogseizoen (juli en augustus). Slechts een beperkt aantal formulieren werd nog uitgedeeld in september. 69% van de vaste gebruikers en 85% van de bezoekers gaven dan ook aan op vakantie te zijn op het moment van het onderzoek. Meerdaagse tochten werden het meest ondernomen door vaste gebruikers van de Deltawateren (23%). 15 deelnemers waren op doortocht naar een bestemming buiten het Deltagebied.

Soort tocht	Ligplaats in Deltagebied	Bezoekers	Totaal
Dagtocht	12	2	14
Meerdaagse tocht	53	26	79
Vakantie	159	203	362
Op doortocht	6	9	15
Totaal	230	240	470

Vervolgens hebben 69 respondenten gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een uiteindelijk vaardoel in te vullen. Bij deze vraag gaven 28 deelnemers aan een vaardoel te hebben binnen de Deltawateren. 41 deelnemers waren onderweg naar een vaardoel buiten het onderzoeksgebied.

Vaardoel	Aantal keer genoemd
Elders in Nederland	10
België	17
Frankrijk	7
Engeland	5
Duitsland	1
Scandinavië	1
Totaal	41

Hoeveel dagen brengt u tijdens deze tocht in het Deltagebied door?

N = 466

Onderstaande tabel geeft het gemiddelde aantal dagen in het Deltagebied tijdens deze tocht.

	Aantal antwoorden	Gemiddelde verblijfsduur in dagen
Vaste ligplaats in Deltagebied	222	13,9
Bezoeker	244	15,7
Totaal	466	14,8

Aantal dagen in Deltagebied tijdens deze tocht	Ligplaats in Deltagebied		Bezoekers		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
1-5 dagen	59	26,6%	34	13,9%	93	20,0%
6-10 dagen	40	18,0%	51	20,9%	91	19,5%
meer dan 10 dagen	123	55,4%	159	65,2%	282	60,5%
Totaal	222	100%	244	100%	466	100%

Ruim 60% van de respondenten blijft meer dan 10 dagen in het Deltagebied.

Hoeveel uren vaart u dan gemiddeld per dag?

N = 465

	Aantal antwoorden	Gemiddelde vaartijd in uren
Vaste ligplaats in Deltagebied	223	4,8
Bezoeker	242	4,7
Totaal	465	4,8

De meeste toervaarders varen per dag tussen de 3 en 6 uur.

Leeftijdscategorieën	Aantal antwoorden	Gemiddelde vaartijd in uren
jonger dan 30	16	4,7
30 - 39	67	4,1
40 - 49	131	4,4
50 - 59	111	4,7
60 en ouder	140	4,9
Totaal	465	4,6

De gemiddelde vaartijd is nauwelijks afhankelijk de leeftijd van de toervaarders. Wel valt op dat binnen de categorie 30 - 39 en 40 – 49 jaar gemiddeld het kortst varen (resp. 4,1 en 4,4 uur). Dit kan worden verklaard omdat vooral deze leeftijdscategorieën jonge kinderen aan boord hebben.

Kinderen	Aantal antwoorden	Gemiddelde vaartijd in uren
Kinderen aan boord	200	4,2
Geen kinderen aan boord	261	4,9
Totaal	461	4,6

Het wel of niet hebben van kinderen aan boord beïnvloedt inderdaad de gemiddelde vaartijd. Deelnemers zonder kinderen varen gemiddeld bijna een uur langer dan deelnemers met kinderen.

Soort boot	Aantal antwoorden	Gemiddelde vaartijd in uren
Zeilboten	350	4,8
Motorboten	115	3,8
Totaal	465	4,6

Zeilboten varen gemiddeld langer dan motorboten.

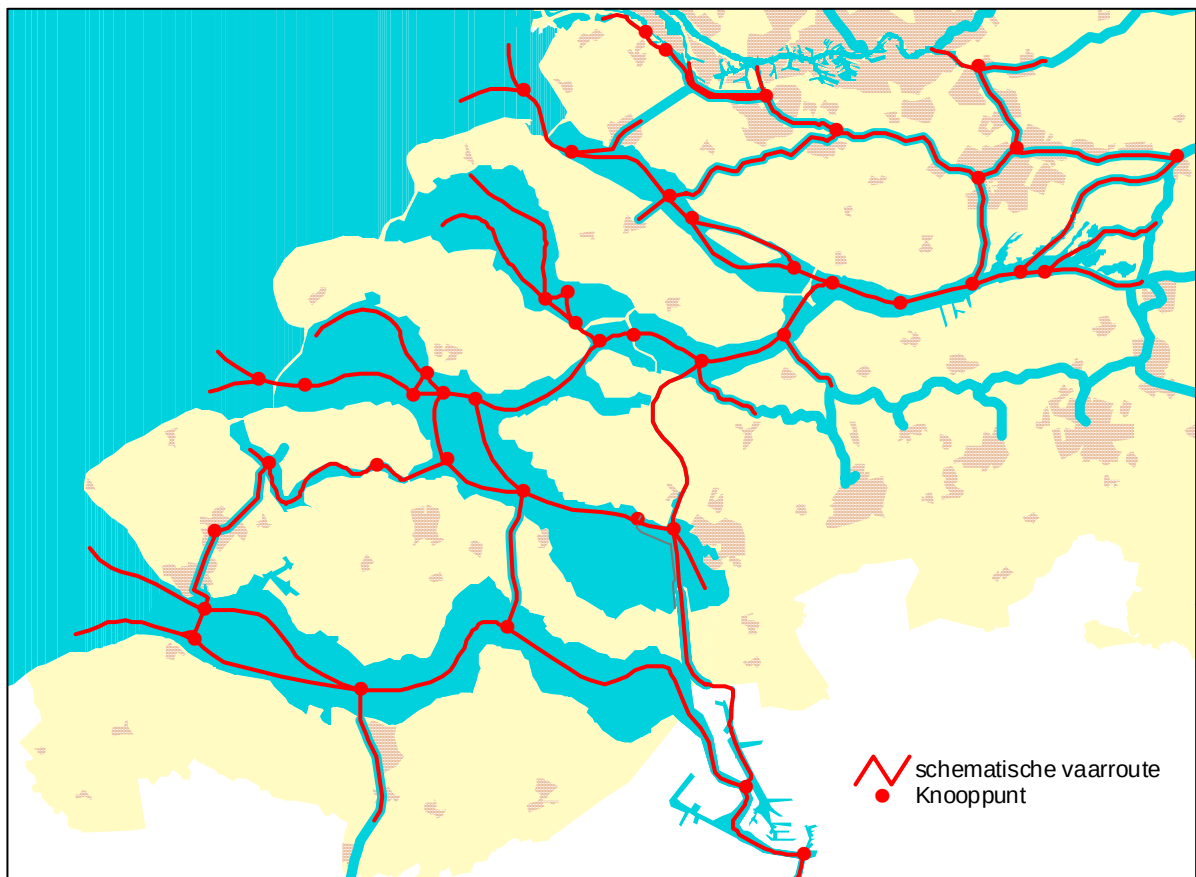

2.3. Vaarroutes in kaart

Om inzicht te krijgen in de vaarbewegingen van de deelnemers, is gevraagd aan te geven waar men zich op het moment van deelname aan het onderzoek bevond, waar de vorige overnachting heeft plaatsgevonden en hoeveel nachten men op die locatie doorgebracht heeft. Daarnaast konden de deelnemers aangeven wat het geplande reisdoel was en hoe lang men dacht daar te verblijven. Op basis van deze informatie werd het mogelijk om van 464 deelnemers de gevaren routes te achterhalen. Daarnaast is aan de deelnemers gevraagd om die route te tekenen in een kaartje van het Deltagebied die bijgevoegd was bij het vragenformulier. Hier hebben 319 deelnemers gehoor aan gegeven. 122 respondenten hebben zelfs de moeite genomen om heel uitgebreid de vakantietocht in het Deltagebied te schetsen.

Om de gegevens te kunnen verwerken zijn eerste alle mogelijke vaarroutes in het gebied schematisch in kaart gebracht. Op plaatsen waar routes bij elkaar komen of zich splitsen zijn knooppunten ingetekend. Alle vaarbewegingen van en naar jachthavens en aanlegplaatsen worden geacht te beginnen of te eindigen bij het meest nabijgelegen knooppunt.

Kaart 1: Schematische vaarroutes met knooppunten

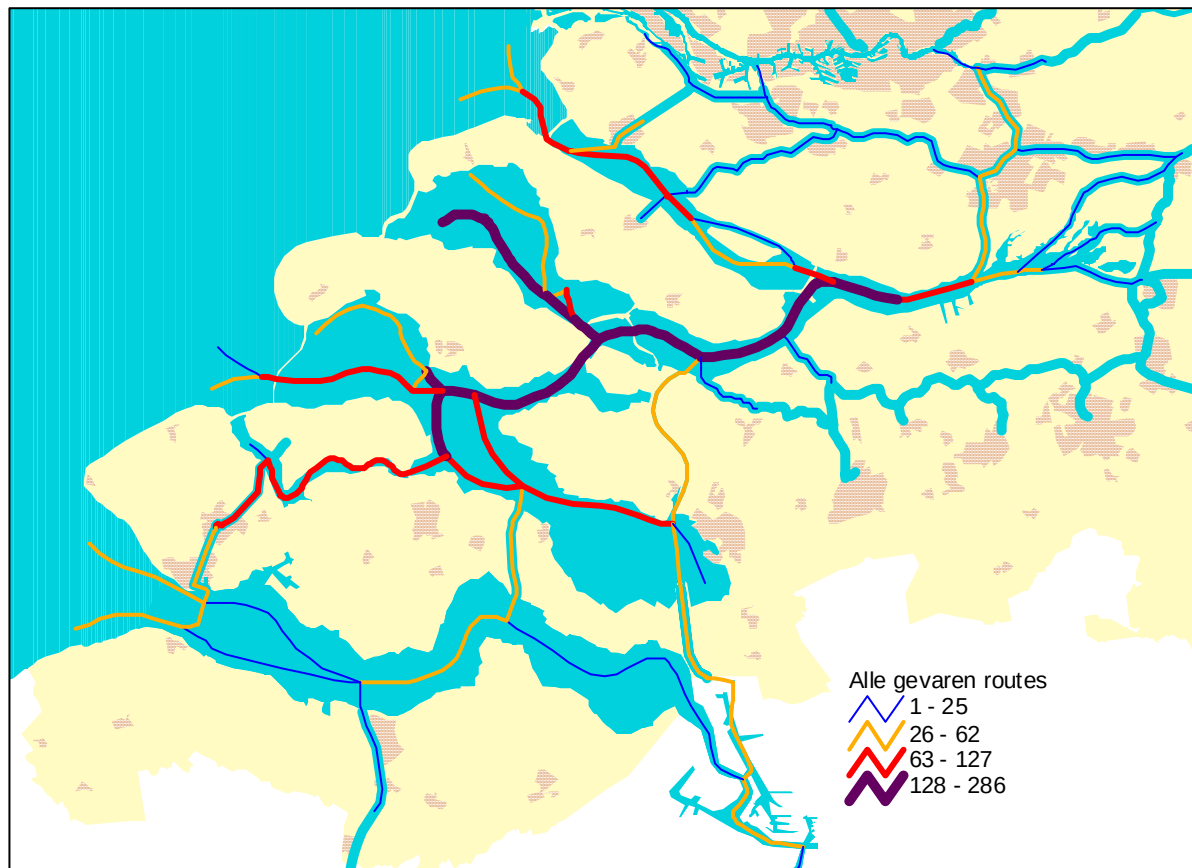
Bovengenoemde basiskaart is gemaakt met behulp van ArcView. Door de 464 deelnemers zijn 5.148 trajecten genoemd, die na codering in bovenstaande basiskaart zijn verwerkt.

2.3.1 Gevaren routes en vaarintensiteit

Om het verschil in vaarintensiteit in beeld te brengen is gekozen voor een viertal subklassen. De klassengrenzen zijn in alle onderstaande kaarten bepaald volgens de in ArcView standaard gebruikte classificatie methode. In navolgende kaart zijn alle, door de deelnemers ingetekende en aangeduide vaarroutes in beeld gebracht. De dunne blauwe lijnen staan voor weinig gevaren trajecten, de oranje lijnen duiden op een hogere vaarintensiteit op de aangegeven routes. De rode lijnen laten een verder toename zien en de paarse lijnen geven de gevaren routes aan waar de vaarintensiteit het hoogst is. Op onderstaand kaartje is te zien dat de vaarroutes aangegeven met de paarse lijn kan worden beschouwd als de belangrijkste toegangsader tot het gebied.

Kaart 2: Alle gevaren routes, verdeeld naar vaarintensiteit

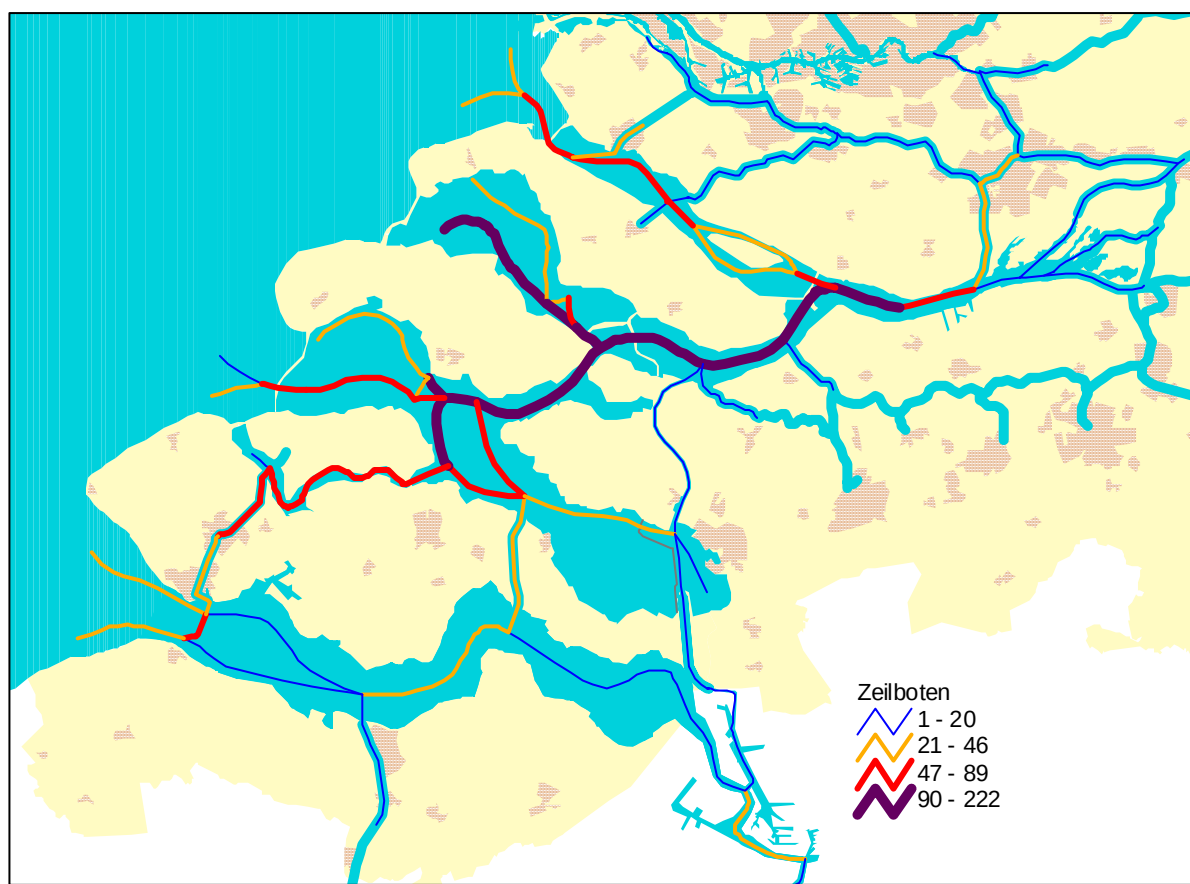

2.3.2 Vaarpatronen

De ingetekende vaarroutes kunnen worden gekoppeld aan andere kenmerken van de deelnemers. Op deze manier zijn de vaarpatronen voor de subgroepen zeil- en motorboten en voor de categorieën vaste ligplaatshouders in het Deltagebiet en de bezoekers op onderstaande kaarten ingetekend.

Kaart 3: Vaarpatronen van de zeilboten en van motorboten

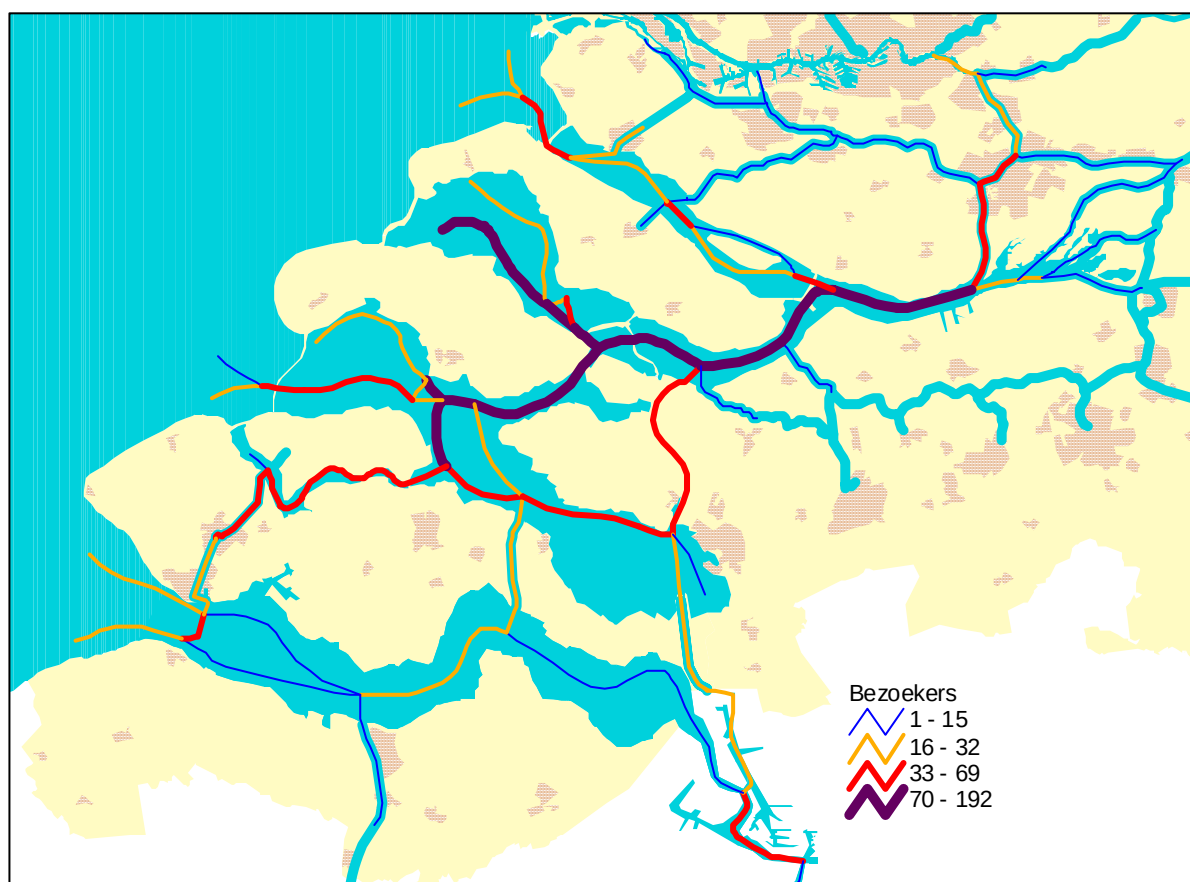
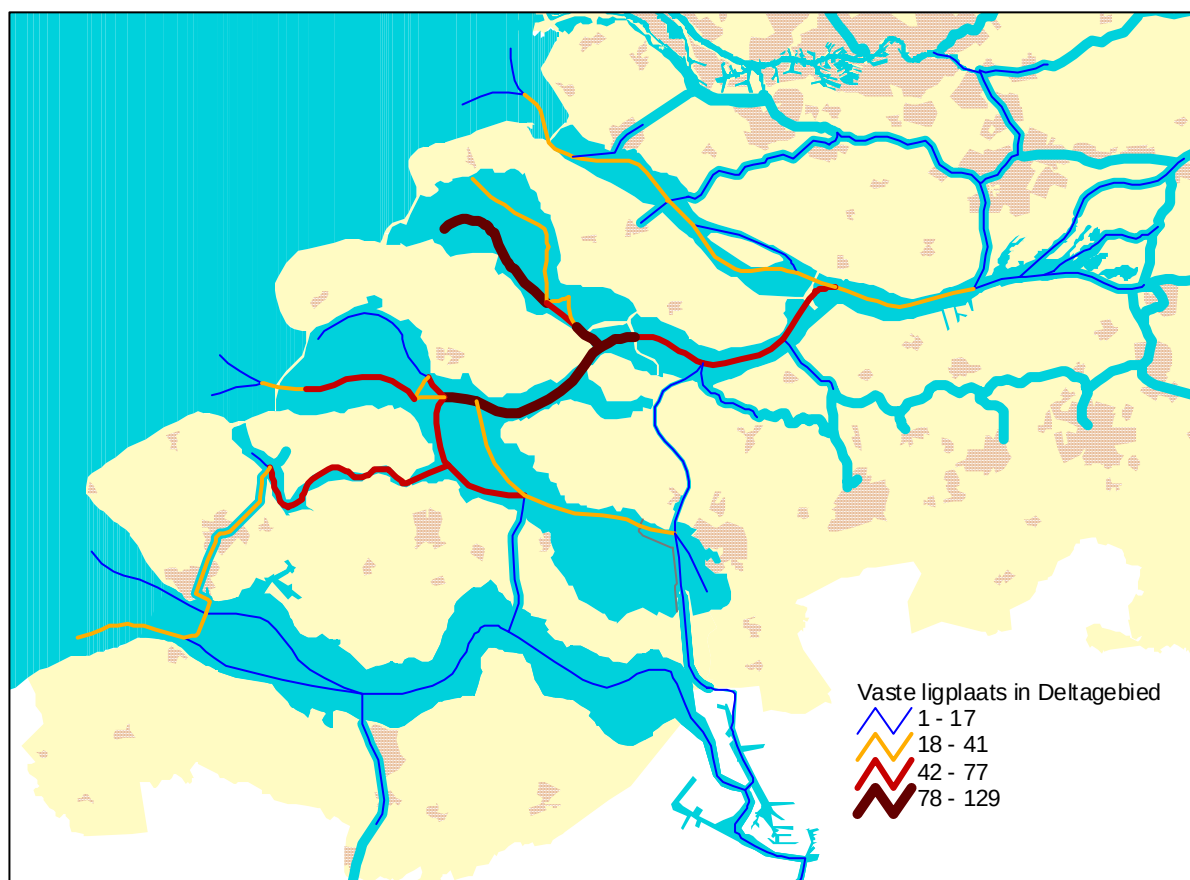

Uit de kaarten (3) blijkt dat de hoofdroute tussen het Hollandsch Diep en de Grevelingen door zeil- en motorboten evenveel of even druk wordt bevaren. Op de Oosterschelde is de vaarintensiteit van zeilboten hoger dan van motorboten. Dit geldt vooral voor het gedeelte tussen de Oosterscheldekering en de Zeelandbrug. Belangrijke vaardoelen zijn Zierikzee en het Veerse Meer. De motorboten maken vaker gebruik van de Schelde-Rijnverbinding. De Schelde-Rijnverbinding loopt vanuit de haven van Antwerpen (Schelde) via het Schelde-Rijnkanaal, het Krammer/Volkerak, het Hollands Diep en de Dordtse Kil naar Dordrecht. De vaarintensiteit op het Haringvliet is hoger als het gaat om zeiljachten. Deze route staat ook in verbinding met de Noordzee.

Op het Veerse Meer is weinig verschil tussen het aandeel motorboten en zeiljachten. Het Veerse Meer maakt deel uit van de 'Staande mastroute' voor zeiljachten vanaf de Westerschelde (Vlissingen) 'binnendoor' via Middelburg naar het noorden (Delfzijl).

Kaart 4: Vaarpatroon van vaste gebruikers en bezoekers

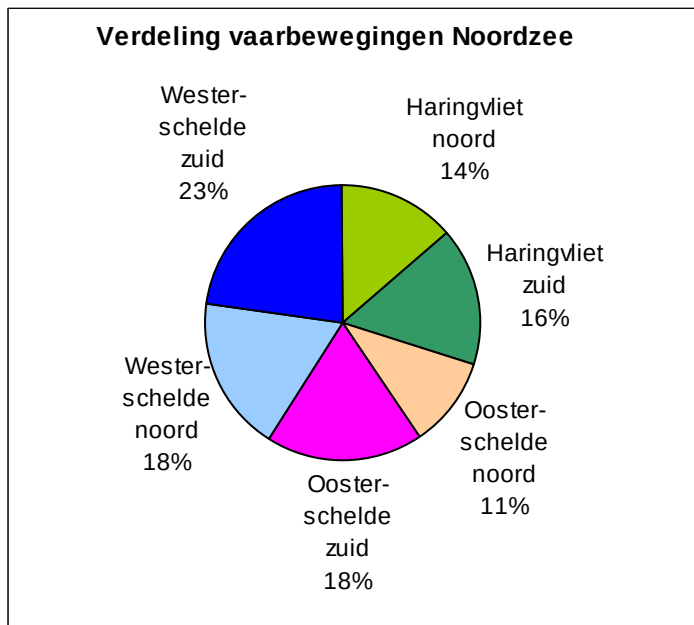
Uit de kaarten (4) blijkt dat de vaarintensiteit op routes die het Deltagebied ontsluiten hoger is bij bezoekers dan bij de vaste gebruikers. Dit ligt natuurlijk ook voor de hand, maar Biesbosch / Dordrecht, Haringvliet, Oosterschelde en Westerschelde zijn allemaal belangrijke invalspoorten. De vaste gebruikers zorgen voor een hogere vaarintensiteit in het middengebied.

2.3.3 Vaarbewegingen in relatie tot de Noordzee

Uit de bovenstaande kaarten blijkt dat veel vaarbewegingen in het Deltagebied een relatie hebben met de Noordzee. 89% van de bezoekers heeft aangegeven via welke route men naar het Deltagebied is gekomen en naar welk vaardoel men op weg is.

Bijgaande grafiek laat de verdeling over de drie “zeegaten” zien, zowel in noordelijke als zuidelijke richting.

Voor de Westerschelde vormt een aantrekkelijke toegangspoort. De deelnemers gaven aan dat het Haringvliet een belangrijke schakel vormt naar of vanuit Scheveningen of IJmuiden. Ook vaart men vanuit het Haringvliet naar de Oosterschelde en Westerschelde (of omgekeerd). De vaarintensiteit op deze trajecten is hoger dan op de route naar België en Frankrijk (via bijvoorbeeld Blankenberge, Oostende, Nieuwpoort en/of Duinkerken).

2.3.4 Nadere uitwerking overnachtingen

Bij de vraag om de gevaren route te omschrijven en in te tekenen, is ook gevraagd aan te geven hoeveel nachten men op een bepaalde locatie verbleef. Deelnemers konden deze informatie geven in relatie tot de locatie waar men de vaartocht was gestart (“vorige locatie”) en de locatie waar men op het moment van deelname aan het onderzoek verbleef.

Deelnemers die hun thuishaven als “vorige locatie” hebben aangegeven verbleven daar gemiddeld 1,7 nacht. Deelnemers die een ander jachthaven als hun thuishaven als “vorige” locatie hebben genoemd, verbleven daar gemiddeld iets langer (1,9 nacht).

De meeste deelnemers gaven aan dat men dacht circa 2 nachten op de locatie te blijven waar men aan het onderzoek had deelgenomen. Slechts 3% bleef langer dan 5 nachten op dezelfde plaats.

3. Ervaringen met het Deltagebied

3.1 Algemene vragen

Wanneer vaart u bij voorkeur in het Deltagebied?

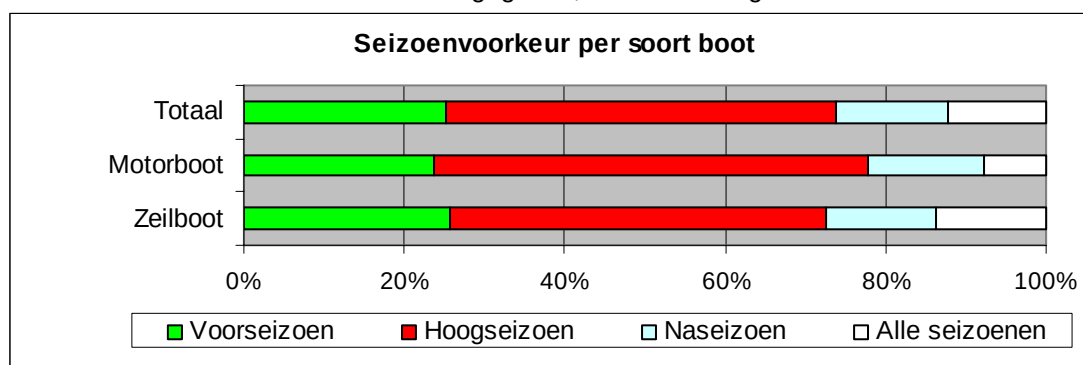
N = 664

Bij deze vraag hadden de respondenten 3 antwoordmogelijkheden. 444 deelnemers hebben op deze vraag meerdere antwoorden gegeven, waardoor N = 664.

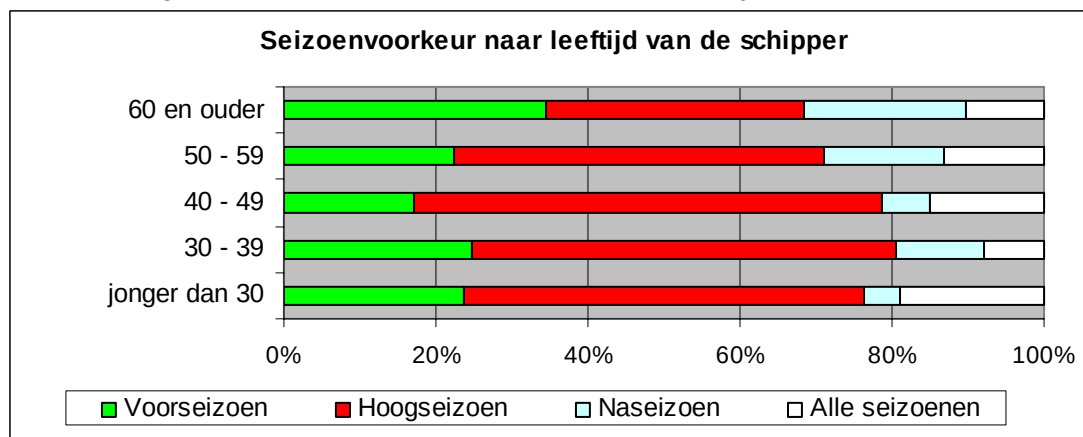
	aantal keer als voorkeur genoemd	Aantal in %
Voorseizoen	200	30%
Hoogseizoen	324	49%
Naseizoen	140	21%
Totaal	664	100%

Het hoogseizoen blijkt de meest populaire tijd om erop uit te trekken met de boot. Buiten het hoogseizoen vaart men liever in het voorseizoen dan in het naseizoen. 65 deelnemers (15%) geven aan in alle seizoenen te varen zonder een specifieke voorkeur te hebben.

In onderstaande grafiek wordt de seizoensvoorkeur vergeleken per type schip. Bij de deelnemers die alle seizoenen als voorkeur hebben aangegeven, is de balk wit gekleurd.

In de tweede grafiek worden de seizoensvoorkeuren naar leeftijd verdeeld.

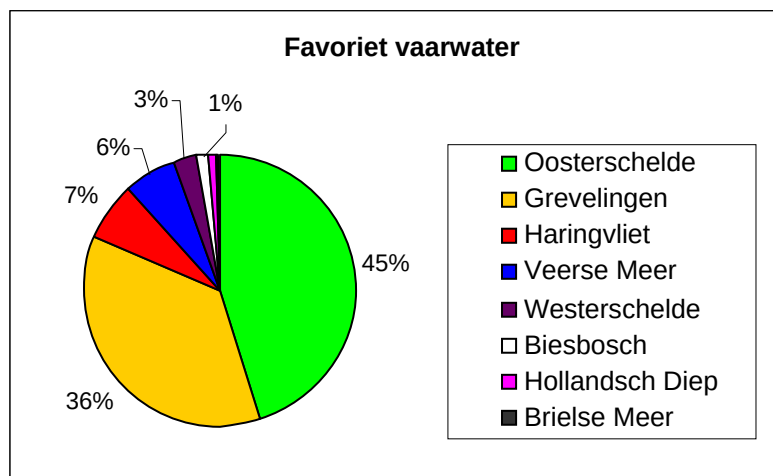
Uit de grafiek blijkt dat mensen van 60 jaar en ouder minder vast zitten aan het hoogseizoen. Dit is verklaarbaar omdat zij in de regel meer vrije tijd hebben. Deze groep vaart bovendien vaker in het voorjaar, wanneer het nog rustig is. De respondenten tussen de 30 en 49 jaar zijn veel meer gericht op het hoogseizoen, ook in verband met de schoolvakanties.

Welk meer / vaarwater is uw favoriet?

N = 499

Bij deze vraag was het mogelijk meerdere antwoorden in te vullen. 432 deelnemers hebben deze vraag beantwoord. 67 keer zijn 2 favoriete vaarwateren genoemd. In de 499 antwoorden, werd 26

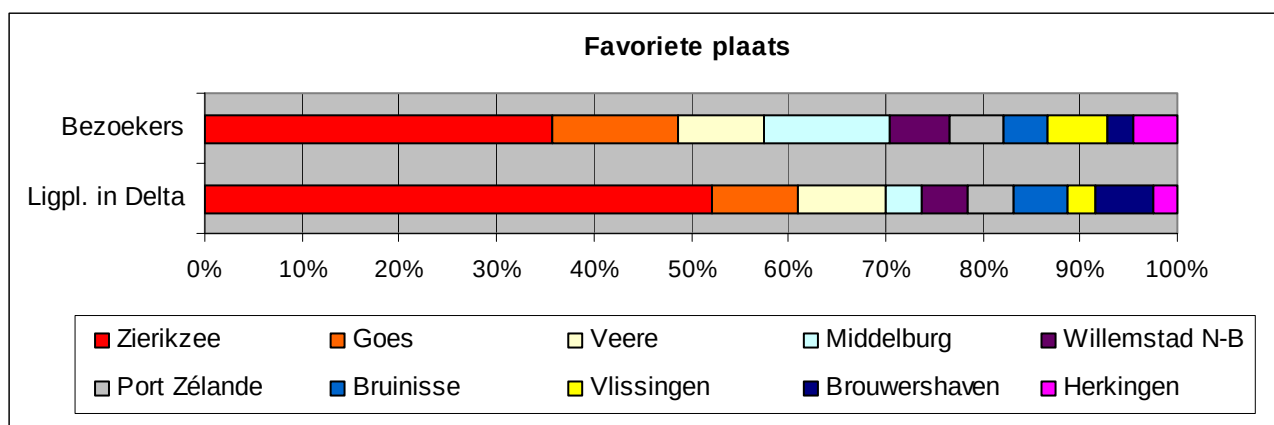
keer een favoriet vaarwater buiten het Deltagebied genoemd, 4 keer werd Zeeland genoemd, zonder een specifiek vaarwater te benoemen en 10 keer is de Noordzee als favoriet vaarwater aangegeven. Uit het onderzoek blijkt dat de Oosterschelde het hoogst scoort, gevolgd door de Grevelingen.

Wat is uw favoriete stad / plaats in het Deltagebied om te bezoeken?

N = 405

In dit onderzoek zijn 405 plaatsen genoemd, waarbij door 42 respondenten 2 favorieten plaatsen zijn aangegeven. In onderstaande grafiek zijn de plaatsnamen opgenomen, die meer dan 10 maal zijn genoemd en is een splitsing gemaakt tussen de bezoekers en de vaste gebruikers van de Delta.

In één oogopslag is te zien dat Zierikzee ontzettend populair is onder de toervaarders. Dit geldt zowel voor de bezoekers, als voor de vaste gebruikers. Bezoekers vinden daarna eigenlijk alles leuk, waarbij Goes en Middelburg eruit springen. Bij de vaste gebruikers is het Zierikzee en daarna Goes en Veere.

De volgende plaatsen zijn niet in de grafiek opgenomen, maar werden wel geregeld genoemd:

- Colijnsplaat
- Roompot (Oosterschelde)
- Sint Annaland
- Hellevoetsluis
- Yerseke
- Middelharnis
- Ouddorp
- Tholen
- Burghsluis

Hoe zijn uw overnachtingen in het Deltagebied verdeeld?

N = 465

Bij deze vraag konden de deelnemers aangeven hoeveel procent van alle overnachtingen men in een jachthaven doorbracht, op een (openbare) aanlegplaats in het buitengebied of elders.

82% van de overnachtingen werd doorgebracht in een jachthaven, 15% op een aanlegplaats en 3% 'elders'. Elders is in de praktijk 'voor anker', drooggefallen of voor een sluis of brug. Ankeren werd 44 keer genoemd. In Fryslân zijn veel openbare aanlegplaatsen waar 31% van de overnachtingen wordt doorgebracht. Als kinderen aan boord zijn, neemt het gebruik van openbare aanlegplaatsen iets toe.

Hoe beoordeelt u de kwaliteit van het Deltagebied op schaal van 1-10

N = 469

Deze vraag is bedoeld om deelnemers de gelegenheid te bieden om de kwaliteit van het Deltagebied als vaargebied te beoordelen aan de hand van een cijfer op een schaal van 1 - 10. 469 deelnemers hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Het laagste cijfer was een 6 en het hoogste cijfer een 10, gemiddeld een 8,1.

Het is natuurlijk leuk om het Deltagebied met andere gebieden te vergelijken waar dezelfde

vraag gesteld is. Fryslân had een 8 gemiddeld, de Randmeren een 7,4 en de binnenwateren van Flevoland een 7. Voorlopig staat het Deltagebied dus bovenaan. Een 8,1 is echter niet het hoogste cijfer. De Duitsers gaven Fryslân een 8,3 maar die zijn in het Deltagebied niet apart benaderd.

	Totaal	Vaste Ligplaats	Passanten	Zeilboot	Motorboot
Gemiddeld beoordelingscijfer	8,1	8,2	8,1	8,2	8,1
Aantal antwoorden	469	229	240	352	117

Hoe beoordeelt u de kwaliteit van de jachthavens in het gebied (1-10)

N = 464

Gevraagd is om op dezelfde wijze de kwaliteit van jachthavens te beoordelen. 464 deelnemers hebben de jachthavens een cijfer gegeven. Het laagste cijfer was een 5, het hoogste cijfer een 10, gemiddeld een 7,9. In hoofdstuk 5, de 'hartenkreten', wordt aangegeven waar de 'pijnpunten' zitten.

Desalniettemin, een 7,9 is weer het hoogst in Nederland. Fryslân had een 7,6 gemiddeld, de Randmeren een 7,4 en de binnenwateren van Flevoland een 7,2. Of de fles wijn die de deelnemers in de Grevelingen hebben ontvangen de score heeft beïnvloed, zullen we nooit weten.

	Totaal	Vaste Ligplaats	Passanten	Zeilboot	Motorboot
Gemiddeld beoordelingscijfer	7,9	7,9	7,9	7,9	7,8
Aantal antwoorden	464	226	238	348	116

Kon u gemakkelijk toeristische informatie over het Deltagebied vinden?

N = 458

	Aantal	Verdeling Ja - Nee
Ja	432	94,3%
Nee	26	5,7%
Totaal	458	100%

De meeste deelnemers hebben deze vraag bevestigend beantwoord.

Zo nee, wat mist u?

N = 14

5,7% had moeite met het vinden van toeristische informatie over het Deltagebied. 14 deelnemers hebben hun antwoord nader gemotiveerd. 6 deelnemers waren van mening dat de informatieverstrekking over regionale bezienswaardigheden, activiteiten en natuur beter kan. Daarnaast zou men graag op de jachthavens beter geïnformeerd willen worden over bijvoorbeeld autohuur, fietsuur en informatie over goede restaurants in de omgeving. Een paar deelnemers vinden het aanbod aan informatie op internet onvoldoende.

Hebt u belangstelling voor een (andere) vaste ligplaats in het Deltagebied?

N = 462

	Aantal
Ja	75
Nee	387

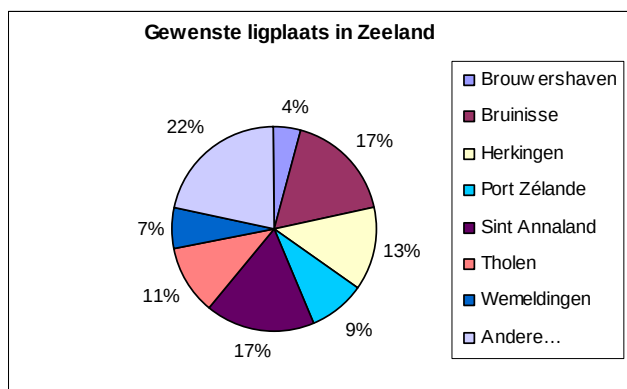
Zo ja, waar

N = 46

75 deelnemers hebben de vorige vraag met "ja" beantwoord. 42 respondenten hebben een plaats aangegeven waar men een nieuwe ligplaats zou willen hebben. Het was mogelijk meer dan 1 plaats te noemen. Een paar deelnemers hebben hier gebruik van gemaakt, waardoor de *N* hoger is dan het aantal deelnemers dat deze vraag heeft beantwoord. In totaal zijn 46 plaatsen genoemd. Vooral Bruinisse en Sint Annaland zijn erg in trek als nieuwe thuishaven (17%), gevolgd door Herkingen (13%) en Tholen (11%). Onder de categorie "andere..." vallen plaatsen die maar één keer zijn genoemd (22%). Dit zijn: Den Osse, Kats, Oranjeplaat en Willemstad.

Gewenste nieuwe ligplaats	Aantal genoemd	in %
Brouwershaven	2	4%
Bruinisse	8	17%
Herkingen	6	13%
Port Zélande	4	9%
Sint Annaland	8	17%
Tholen	5	11%
Wemeldinge	3	7%
Andere...	10	22%
Totaal	46	100%

3.2 Varen en veiligheid

In dit onderdeel van het onderzoek zijn twee vragen gesteld over gevaarlijke situaties op zee en in het onderzoeksgebied, die met “ja” of “nee” beantwoord konden worden. In onderstaande tabellen staan de resultaten van deze twee vragen. Indien de deelnemer de vraag met “ja” beantwoordde, bestond de mogelijkheid om de situatie te omschrijven. Hier hebben in totaal 119 deelnemers gebruik van gemaakt.

Hebt u op zee zelf wel eens een gevaarlijke situatie met beroepsvaart meegemaakt?

N = 470

	Aantal keer genoemd
Ja	54
Nee	413
Niet van toepassing	3
Totaal	470

413 van de 470 deelnemers gaf te kennen nooit gevaarlijke situaties met de beroepsvaart op zee te hebben meegemaakt. 54 respondenten hebben ooit wel een gevaarlijke situatie meegemaakt (12%).

Hebt u in het Deltagebied wel eens een gevaarlijke situatie meegemaakt?

N = 473

	Aantal keer genoemd
Ja	97
Nee	376
Totaal	473

376 deelnemers gaven aan nooit een gevaarlijke situatie mee te hebben gemaakt in het Deltagebied. 97 toervaarders hebben ooit wel eens iets meegemaakt (21%).

Zo ja, waar vindt u het moeilijk of lastig?

N = 112

Bij deze vraag werd de mogelijkheid geboden om een omschrijving te geven van een bepaalde gebeurtenis. 112 deelnemers maakten hiervan gebruik. In totaal zijn 119 gebeurtenissen beschreven. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de beschrijvingen die zijn geclusterd op basis van trefwoorden.

- **Sluispassages**

Uit de omschrijvingen blijkt dat bij het passeren van een sluis nogal eens stress ontstaat. Dit wordt veroorzaakt omdat men zich stoort aan het (asociale) gedrag van medegebruikers. Een veel voorkomende opmerking heeft betrekking op het voordringen bij het invaren van de sluis, wat de nodige risico's met zich meebrengt. Ook werden opmerkingen gemaakt over de onkunde van medewatersporters en het gebrek aan vaarkennis in de sluis. 3 deelnemers werden in de war gebracht doordat de aanwijzingen en begeleiding bij de sluizen te wensen over liet. Voorts is genoemd dat niet altijd duidelijk is welke schutsluis voor de pleziervaart en welke voor de beroepsvaart bedoeld is. 4 opmerkingen zijn gemaakt over de wijze waarop de beroepsvaart gebruik maakt van de sluis. Het gaat dan vooral om het laten draaien van de schroef tijdens het schutten.

- **Gebrek aan kennis en kunde bij medewatersporters**

Het meest genoemd in het kader van risicovolle situaties is dat medewatersporters door onkunde en weinig ervaring zorgen voor gevaarlijke situaties. 28 keer is deze opmerking gemaakt. Het blijkt dat veel toervaarders zich ergeren aan de wijze waarop andere watersporters varen. Het gaat bijvoorbeeld om het niet kennen van voorrangregels, of het moeilijk kunnen manoeuvreren in de haven of de sluis. Hierdoor wordt de kans op aanvaringen groter.

- **Spanningen tussen beroeps- en pleziervaart**

Zeer uiteenlopende opmerkingen zijn gemaakt over de spanning tussen de plezier- en beroepsvaart in de Deltawateren. Deze varieerden van gevaarlijke situaties op vaarwegen, tot het creëren van hekgolven door vissersschepen. De doorgang van het Volkerrak werd 2 maal beschreven als te smal voor de beroeps- en pleziervaart. Verder werden 3 opmerkingen gemaakt over beroepsschippers en watersporters die zich niet aan de regels houden.

- **Natuurlijke factoren**

Spannende momenten beleefden respondenten als gevolg van natuurlijke oorzaken zoals mist, harde wind en regen. In totaal werden 10 beschrijvingen gegeven over gevaarlijke situaties als gevolg van natuurlijke factoren.

- **Gevaarlijke stromingen**

De getijdenstromingen zorgden bij een aantal deelnemers ook voor de nodige stressmomenten. Zo beschreef iemand dat 's nachts op stromend water zijn anker was gaan 'krabben'. Een stranding kon worden voorkomen omdat de opvarenden het net op tijd in de gaten kregen. In totaal werd 6 keer een gevaarlijke situatie omschreven als gevolg van stroming in combinatie met harde wind.

- **Betonning en vaaraanwijzingen**

In totaal werden 4 situaties beschreven over lastige situaties door een gebrek aan goede (verlichte) betonning en duidelijke aanwijzingen bij sluizen voor de pleziervaart.

- **Gevaarlijke situaties per locatie**

In het formulier werd gevraagd waar de gevaarlijke situatie zich heeft voorgedaan of waar de deelnemer het lastig vindt om te varen. Sommige respondenten hebben alleen de situatie beschreven zonder een locatie te noemen. Anderen hebben alleen een locatie genoemd. Alle locaties die genoemd zijn door de deelnemers, zijn geteld. De respondenten vinden deze wateren lastig of hebben er "een gevaarlijke situatie" meegemaakt.

Locatie	Aantal keer genoemd
Oosterschelde	11
Westerschelde	15
Volkerak	8
Hollandsch Diep	7
Zijpe / Keeten	4
Brabantse binnenwateren	4
Schelde-Rijnkanaal	3
Krammer	2
Totaal	54

In de Westerschelde vindt men de vaarroute ter hoogte van Hansweert erg smal en 'lastig' omdat de stroom in dit gedeelte sterk toeneemt.

Over de Oosterschelde zijn opmerkingen gemaakt over de beroepsvaart (vooral bij het invaren vanaf de Keeten), over de sterke stroming en over het smaller worden van de geul richting Bergse Diepsluis.

In het Volkerak vindt men het smalle gedeelte bij de Zijpe lastig evenals de in- en uitvaart bij de sluizen. Hetzelfde geldt bij de Krammersluizen.

In het Hollandsch Diep wordt de oversteek vanuit Willemstad naar de Volkeraksluizen als 'lastig' ervaren. De overige vaarwateren zijn een paar keer genoemd, echter zonder tekst en uitleg.

3.3 Varen op de Grevelingen

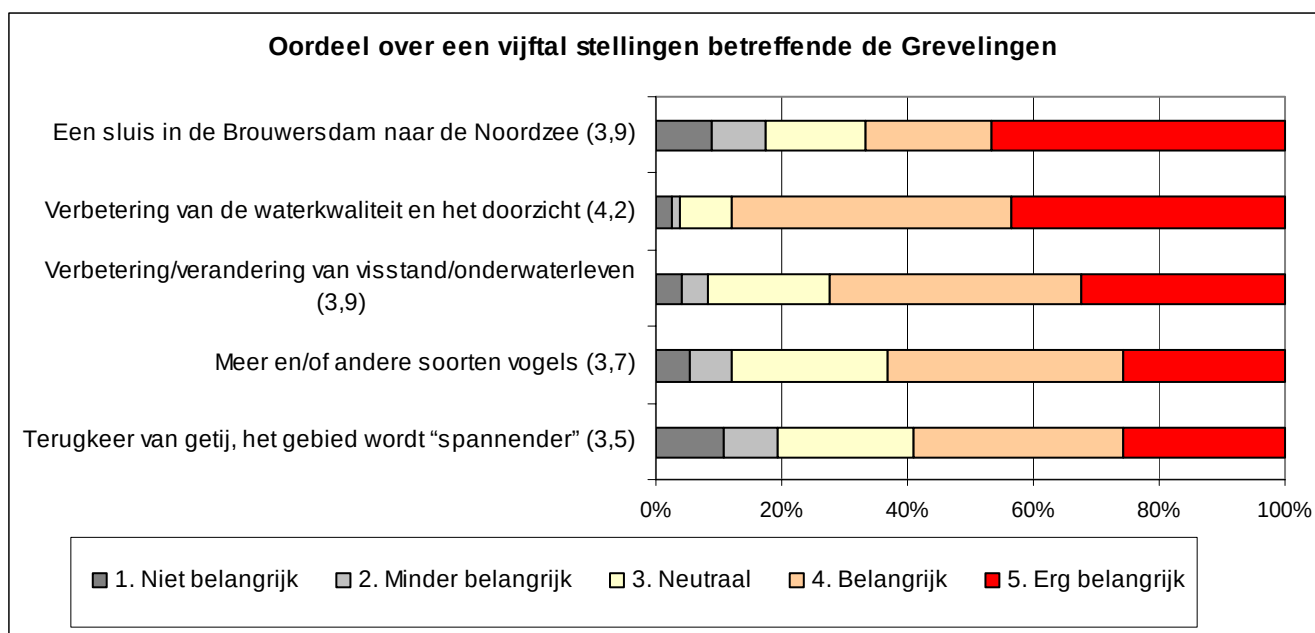
Bent u al eens op de Grevelingen geweest?
N=310

Antwoord	Aantal keer genoemd
Ja	282
Nee	28
Geen antwoord	174
Totaal	484

Deze vraag is door een groot aantal deelnemers niet beantwoord. Kennelijk is deze vraag door veel deelnemers over het hoofd gezien. Reden voor deze aanname is dat 455 deelnemers wel navolgende vragen over de Grevelingen hebben beoordeeld.

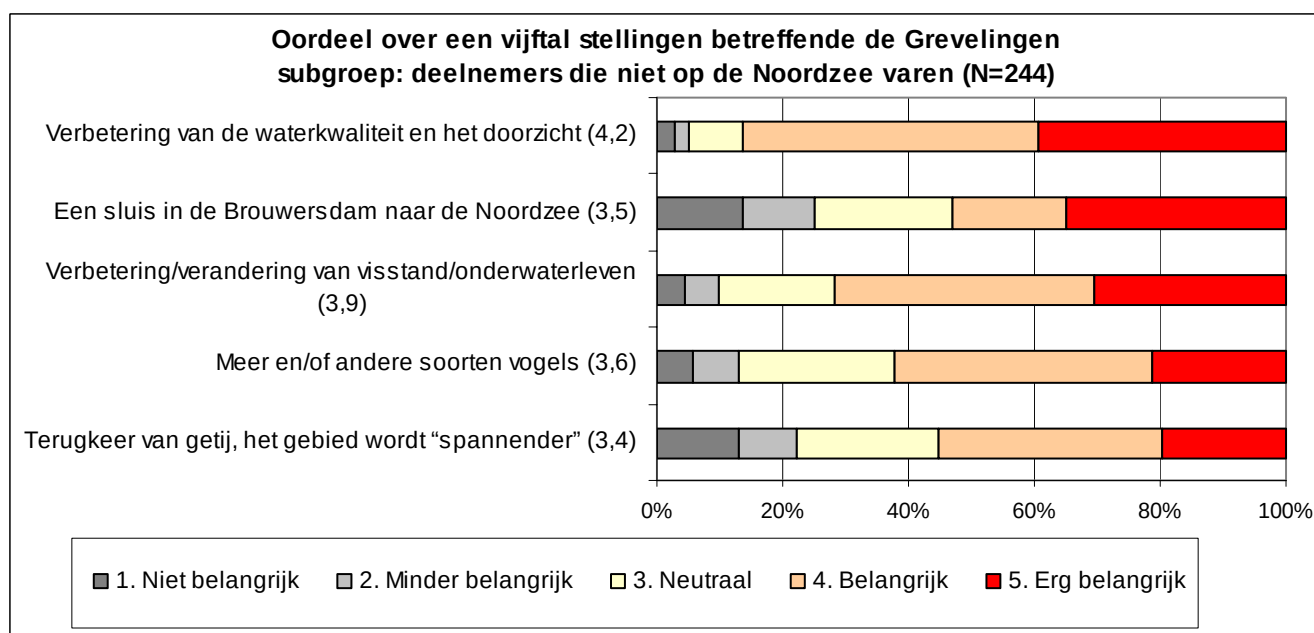
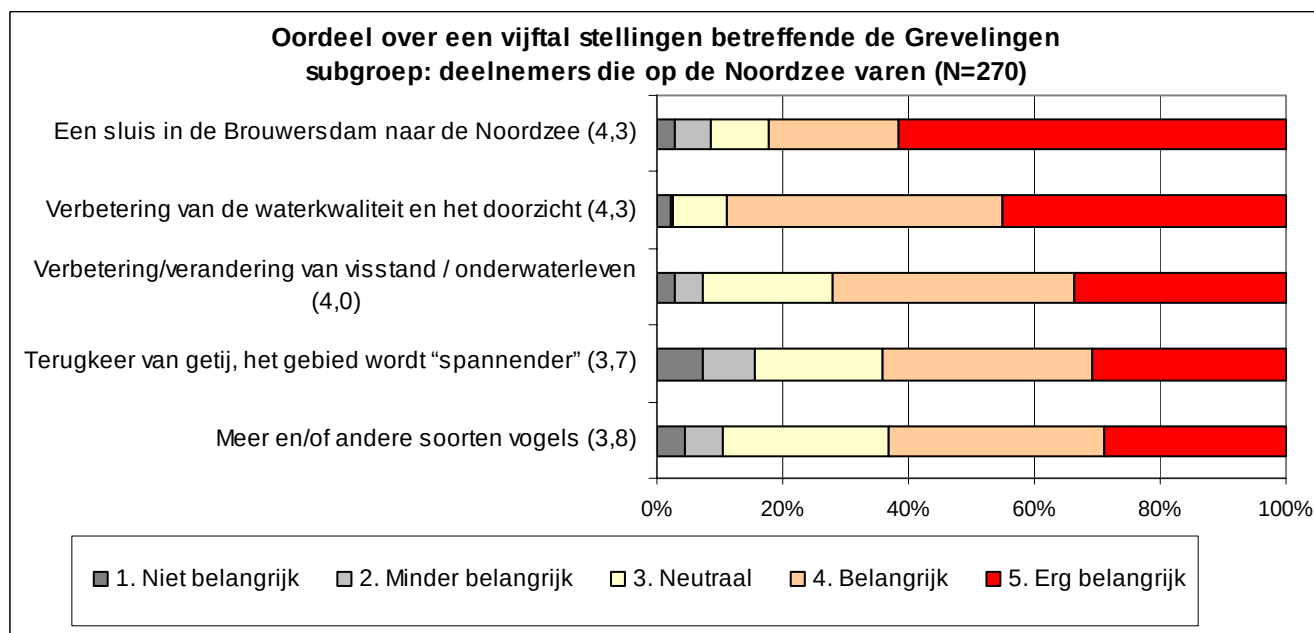
Aan de deelnemers is gevraagd om een waardeoordeel te geven over een vijftal stellingen over de Grevelingen op een 5-puntsschaal van "niet belangrijk" tot "erg belangrijk". De vragen werden als volgt toegelicht: *Er wordt gesproken over het gecontroleerd terug laten keren van eb en vloed in de Grevelingen (ook in het Volkerak-Zoommeer en in het Haringvliet). Een belangrijk argument is verbetering van de waterkwaliteit en uitbreiding van het areaal slikken en schorren. Ook voor veel soorten (water)vogels biedt dit nieuwe kansen. Dit alles heeft natuurlijk invloed op de watersport en de waterrecreatie. Kunt u hieronder aangegeven wat u in positieve zin van navolgende gevolgen vindt?* In navolgende grafiek staat de stelling die het meest is gekozen als 'erg belangrijk' bovenaan. Achter de stelling staat de gemiddelde score.

Opvallend is dat de stelling; "Een sluis in de Brouwersdam naar de Noordzee" door het grootste aantal deelnemers als 'erg belangrijk' is beoordeeld. "Verbetering van de waterkwaliteit en het doorzicht" wordt weliswaar iets minder vaak als 'erg belangrijk' genoemd, maar wordt door veel deelnemers 'belangrijk' gevonden. Daarom staat deze stelling op de tweede plaats, met een gemiddelde score van 4,2 dus hoger dan de gemiddelde score van de eerder genoemde stelling die een gemiddelde had van 3,9.

Interessant is om na te gaan of de deelnemers die op zee varen anders denken over de stellingen dan de deelnemers die niet op de Noordzee varen. Daarom zijn in onderstaande grafieken de uitkomsten van deze subgroepen weergegeven.

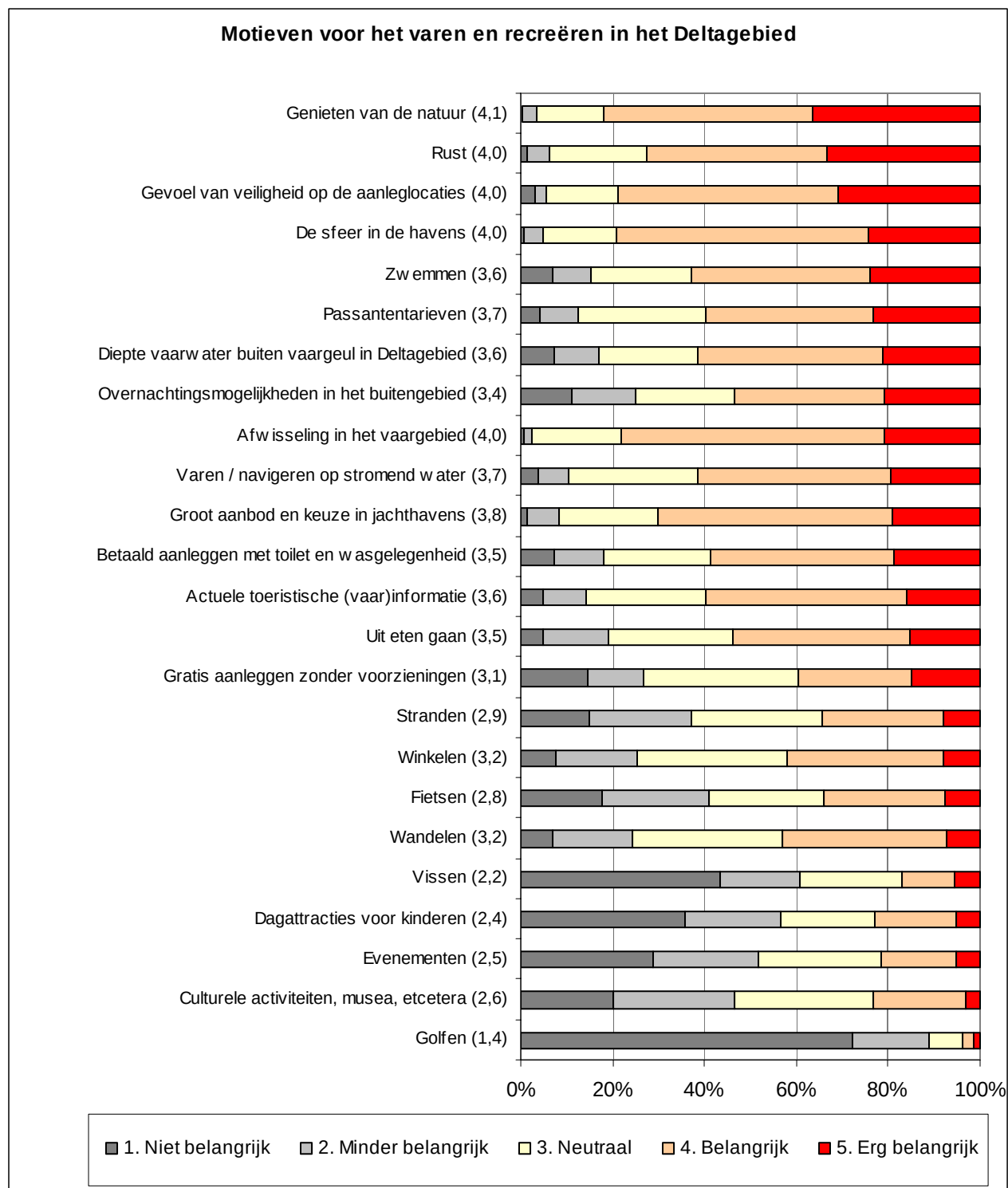
Een sluis in de Brouwersdam wordt door degene die op zee vaart erg belangrijk gevonden (gemiddeld 4,3) en dat is natuurlijk wel begrijpelijk. Verrassend is dat ook veel deelnemers die aangeven niet op de Noordzee te varen toch een sluis erg belangrijk vinden. "Verbetering van de waterkwaliteit en het doorzicht" wordt door beide subgroepen (erg) belangrijk gevonden.

4. Motieven voor het varen en recreëren in het Deltagebied

N = 484

De deelnemers is gevraagd om per motief voor het varen en recreëren in het Deltagebied een waardeoordeel te geven op een 5-puntsschaal van 'erg belangrijk' tot 'niet belangrijk'. De respons op deze vraag per motief is hoog (tussen de 93% en 96%).

In navolgende grafiek staat het motief dat het meeste als 'erg belangrijk' is genoemd bovenaan. De gemiddelde score van de motieven op een schaal van 1 tot 5 is tussen haakjes aangegeven.

Natuur, rust, sfeer, aanlegplaatsen en afwisseling worden met een 4 of hoger beoordeeld. Dit was in Fryslân precies hetzelfde, alleen was de score daar nog iets hoger. Ook in het Randmerengebied kwamen deze onderwerpen naar boven als zijnde belangrijk. Ook daar was de gemiddelde score hoger. Het is voor ons als onderzoekers niet helemaal helder. Het Deltagebied krijgt de hoogste waardering, maar per onderwerp scoort het gebied niet uitzonderlijk of bovenmatig.

Op het vragenformulier konden deelnemers ook sportieve activiteiten toevoegen die men belangrijk vond en niet in de lijst waren opgenomen. Van de 484 respondenten hebben 44 gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. Daarbij zijn vooral activiteiten als tennis (8x), voetbal (5x), wandelen (4x), surfen (4x) en duiken (4x) genoemd.

5. Wat zijn uw 'hartenkreten' voor het gebied?

Wat is uw grootste wens ten aanzien van de watersport in het Deltagebied? En wat zou u veranderen als u het voor het zeggen had?

N = 335

De motieven om het Deltagebied te varen zijn in het vorige hoofdstuk behandeld en geven inzicht in de argumenten waarom men het gebied waardeert. De laatste algemene vraag ging over persoonlijke 'hartenkreten'. Men kon zijn grootste wens ten aanzien van het varen opschrijven en aangeven wat men zou veranderen als men het voor het zeggen had. 335 mensen hebben hun hart gelucht hetgeen zeer interessante informatie oplevert. De antwoorden die men heeft gegeven, zijn in drie onderdelen geclusterd, te weten:

- Beleving;
- Jachthavens;
- Vaargebied.

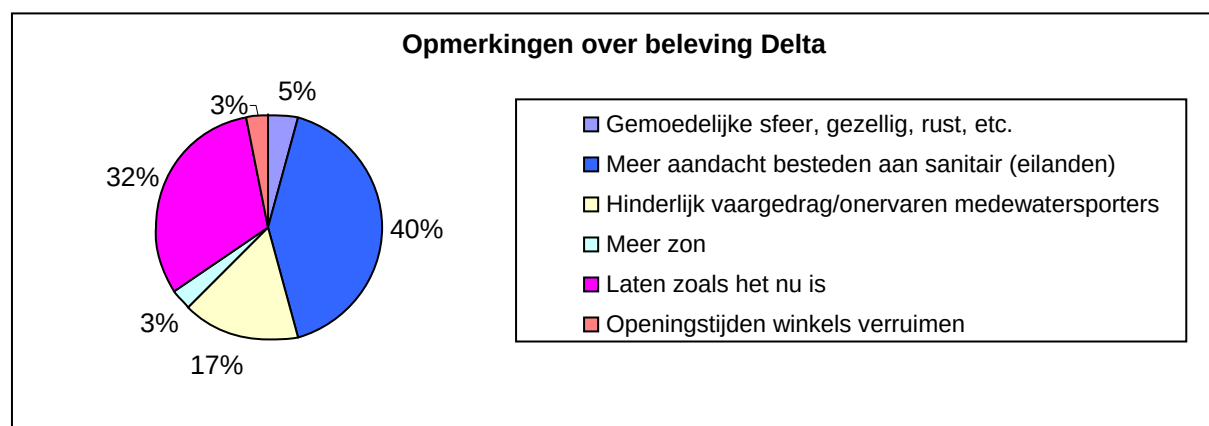
Binnen deze clusters zijn de uitspraken daar waar mogelijk gestandaardiseerd. De belangrijkste uitkomsten binnen deze clusters zijn hieronder nader toegelicht.

Beleving van de Delta

N = 66

Veel respondenten (41%) hadden opmerkingen over de sanitaire voorzieningen op de eilanden (aanlegplaatsen), maar ook op het sanitair in de jachthavens. Velen gaven aan de toiletten en douches smerig te hebben aangetroffen en/of dat het aantal voorzieningen onvoldoende was. Opvallend is dat een aantal respondenten aangeeft bereid te zijn (meer) te betalen voor het gebruik van openbare aanlegplaatsen, indien het sanitair naar behoren is. 32% wil de Deltawateren laten zoals het nu is en is 'tevreden'. 5% beleeft de Delta als 'gezellig, rustig en gemoedelijk'. Een aantal ondervraagde watersporters klaagt over het gedrag van hun medeschippers. Voornamelijk het gedrag in sluizen en het gebrek aan ervaring en kennis werd als ergerlijk ervaren (17%).

Opmerkingen over de beleving van de Delta	Aantal keer genoemd	Aandeel in %
Gemoedelijke sfeer, gezellig, rust, etc.	3	5%
Meer aandacht besteden aan sanitair (eilanden)	27	41%
Hinderlijk vaargedrag/onervaren medewatersporters	11	17%
Meer zon	2	3%
Laten zoals het nu is	21	32%
Openingstijden winkels verruimen	2	3%
Totaal	66	100%

Jachthavens in de Delta

N = 71

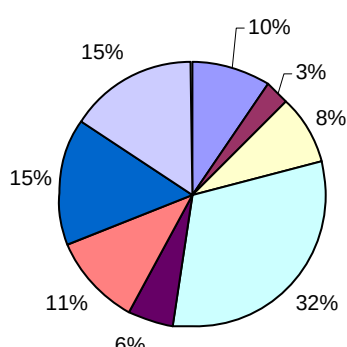
31% van de respondenten geeft aan de jachthavens erg druk te vinden (vooral in het hoogseizoen) en wenst uitbreiding van de capaciteit. 3% zou meer jachthavens willen in het Deltagebied. Daar tegenover staat een groep van 15%, die aangeeft geen uitbreiding van de capaciteit te willen uit angst dat het nog drukker gaat worden. In aansluiting op de vraag over de beleving van het Deltagebied, geeft 10% aan betere en vooral meer

voorzieningen te willen op de jachthavens. Een aantal malen is een vuilwater station genoemd. Ook een supermarkt in de directe nabijheid van de havens (o.a. in Veere), of een winkel op het haventerrein worden gemist (8%). Een aantal respondenten vindt de haventarieven te hoog (15%). Het merendeel van deze groep (73%) valt in de leeftijdscategorie boven de 50 jaar. Als gekeken wordt naar de lengte van de boten van deze respondenten blijkt dat 75% (ver) boven de 10 meter is. Meestal zijn twee personen aan boord. Een kleinere groep (6%) zou graag een all-in tarief willen, waarbij het verbruik van elektra, water en sanitair bij het havengeld is inbegrepen.

Opmerkingen over de jachthavens	Aantal keer genoemd	Aandeel in %
Meer en betere faciliteiten/voorzieningen	7	10%
Meer jachthavens	2	3%
Overall (gratis) internet	6	8%
Vergroten capaciteit	22	31%
All-in tarief	4	6%
Supermarkt in de buurt	8	11%
Geen havens/ligplaatsen erbij/niet drukker	11	15%
Tarieven te hoog	11	15%
Totaal	71	100

Opmerkingen over jachthavens in het Deltagebied

- Meer en betere faciliteiten/voorzieningen
- Aantal vergroten
- Overall (gratis) internet
- Vergroten capaciteit
- All-inntarief
- Supermarkt in de buurt
- Geen havens/ligplaatsen erbij/niet drukker
- Tarieven te hoog

Delta als vaargebied

N = 191

Opmerkingen over het vaargebied	Aantal genoemd	Aandeel in %
Betere/meer betonning	9	5%
Doorsteek Haringvliet/Grevelingen	7	4%
Beroepsvaart scheiden van pleziervaart	4	2%
Gebied netjes en schoon houden	4	2%
Behoud van natuur en recreatie (met toezicht)	2	1%
Getijden terug/zout maken	17	9%
Meer kusthavens	3	2%
Natuurbehoud niet overhand nemen	3	2%
Grevelingen open met Noordzee	26	14%
Meer toezicht vaarreglement (zoals te snel varen)	6	3%
Meer aanlegplaatsen/ankerplaatsen/droogvallen	39	20%
Snellere doorstroom sluizen (cap. vergroten)	28	15%
Vaargebied niet drukker worden	10	5%
Stremmingen beperken door aquaducten	4	2%
Waterkwaliteit verbeteren	9	5%
Verbod jetski's	2	1%
Minder ondieptes	4	2%
Slechte openingstijden sluizen/bruggen	5	3%
Toegangsverbod gebieden opheffen	9	5%
Totaal	191	100%

De capaciteit van het aantal beschutte anker, aanleg- en de zogenaamde “mooringplaatsen” is volgens een groot aantal respondenten ontoereikend (20%). In totaal geven 28 deelnemers aan meer aanlegplaatsen buiten jachthavens te wensen. 61% heeft een voorkeur voor openbare aanlegplaatsen op bijvoorbeeld eilandjes en bij sluizen. 25% zou graag meer boeien zien om aan vast te leggen (“moorings”). 4% zou graag meer gebruik willen maken van bestaande platen om o.a. droog te vallen. Gevraagd wordt om de toegangsregeling te versoepelen en/of toegangsverboden op te heffen. Daarnaast is door 5% van de respondenten de wens geuit om te mogen varen in bepaalde gedeelten waar dat nu niet toegestaan is. Een voorbeeld is het “Oliegeultje” naast de ‘Roggebotplaat’. Deze geul is verboden gebied gedurende de zomermaanden.

Volgens 15% laat de schutcapaciteit in de sluizen te wensen over. Hierdoor ontstaan lange wachttijden. Bovendien wordt de ruimte in sluis niet optimaal benut omdat er te weinig toezicht is. Hierdoor ontstaat onenigheid over wie aan de beurt is. Als zeer ergerlijk ervaart men het feit dat

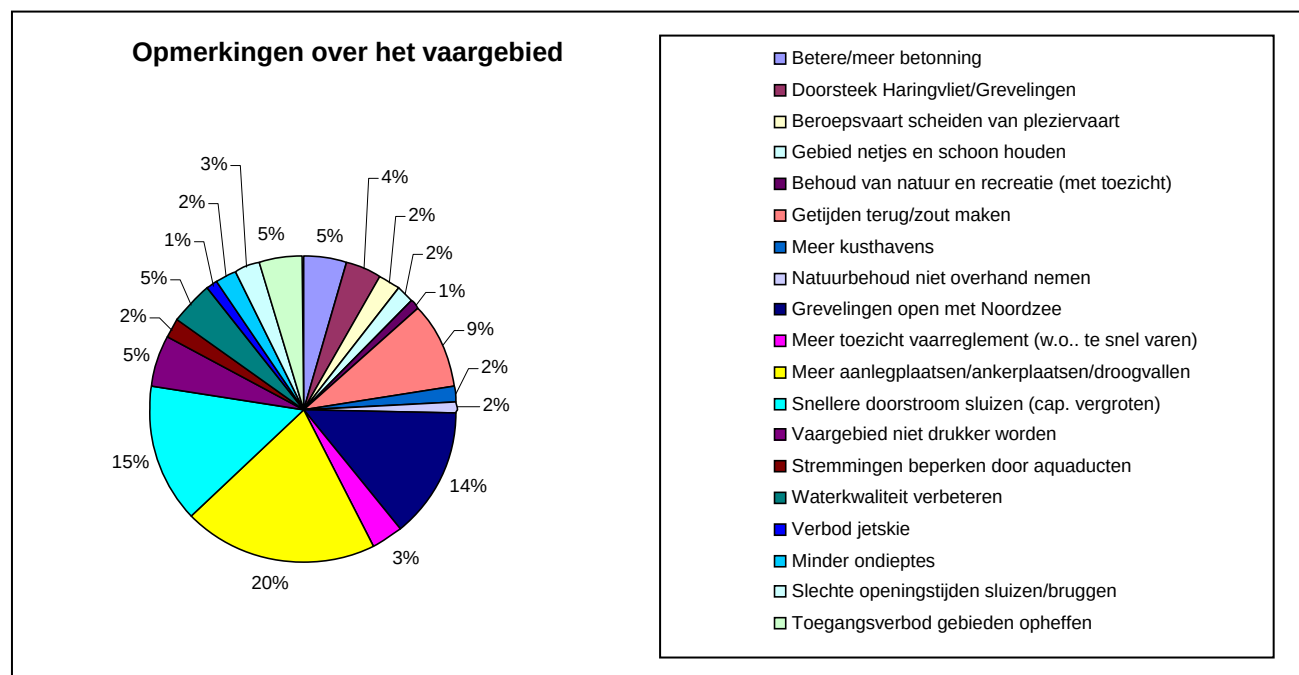
veel medewatersporters voordringen. De Krammersluis wordt in de enquête het meest genoemd. Maar liefst 63% geeft aan dat deze sluis extreem lange wachttijden kent, gevolgd door de sluis bij Bruinisse (21%). Een aantal deelnemers zegt geen voordelen te zien in het plan om de Krammersluis op afstand te gaan bedienen, omdat het toezicht dan nog verder zal afnemen. In dit kader zien sommige respondenten voordelen in de aanwezigheid van 'Sluisstewards'. Een kleine groep (2%) noemde de aanleg van aqua- en/of naviducten ter vervanging van sluizen en bruggen als oplossing om wachttijden te voorkomen.

Een heel andere wens is om het Grevelingemeer in verbinding te stellen met de Noordzee via de Brouwersdam. 14% van de deelnemers heeft deze wens. Het gaat de respondenten niet alleen om het creëren van een betere bereikbaarheid van de Noordzee, maar ook om verbetering van de waterkwaliteit. Voorts wordt de waterkwaliteit van de zoete wateren binnen het Deltagebied als onvoldoende beoordeeld door de gebruiker. Algen en vliegen zorgen voornamelijk voor onvrede. Het Volkerrak is door de deelnemers (53%) het meest genoemd vanwege de aanwezigheid van blauwalg, gevolgd door het Haringvliet. Sommige respondenten vinden 'kwaliteitsverbetering' van het water (5%) noodzakelijk. 9% ziet als oplossing het laten terugkomen van getijden en het weer zout maken van het water.

Een aantal deelnemers (5%) heeft de wens om het Haringvliet in directe verbinding te stellen met het Grevelingenmeer. Deze groep, op één na, ligt met de boot aan het Haringvliet, of komt uit het gebied ten noorden van het Haringvliet. Zij zijn daardoor gebaat bij een snellere doorgang naar de Grevelingen.

Tot slot geeft een kleine groep (5%) aan dat de betonning in de Delta verbeterd kan worden. Een aantal geeft in een korte motivering aan dat onverlichte tonnen voornamelijk in het donker slecht te zien zijn. Eén watersporter pleitte ervoor om deze betonning te voorzien van een gekleurde reflector.

Over het algemeen is men tevreden over de Deltawateren als vaargebied. Wel vindt men dat de capaciteit van de huidige jachthavens en sluizen te wensen over laat. Door meer toezicht en het inzetten van stewards bij de sluizen kan veel worden opgelost. Een kleinere groep is bang dat het Deltagebied door uitbreiding van ligplaatsen nog drukker zal worden. Naast bovengenoemde punten zijn nog een aantal andere punten genoemd. Hiervoor wordt echter verwezen naar de tabel, omdat het om heel kleine percentages gaat en omdat de opmerkingen door de respondenten niet nader zijn toegelicht.

6. Relatie met de watersport in de omgeving

6.1. Varen op de Noordzee

In de zomer van 2003 heeft Waterrecreatie Advies onderzoek gedaan naar het vaargedrag van watersporters op de Noordzee. Vragenformulieren zijn toen verspreid in de Waddenzee en langs de Noordzeekust t/m Scheveningen. Dit 'Onderzoek vaargedrag Deltagebied' bood de mogelijkheid ook watersporters in het zuiden vragen over de Noordzee te stellen en te kijken of er verschillen zijn.

Hoeveel **dagen** vaart u gemiddeld jaarlijks op zee?

N=274

Van de 362 zeilboten die mee hebben gedaan aan het onderzoek geven 238 (66%) aan dat zij ook op de Noordzee varen. Het aandeel op zee varende motorboten is in het Deltagebied 13%.

	Zeilboten	Motorboten	Totaal
Gemiddeld aantal vaardagen op zee	12,7	11,9	12,6

Het gemiddelde aantal dagen op zee bedraagt 12,6. De 'zeezeilers' die in 2003 zijn bevraagd, voeren gemiddeld 19,7 dagen op zee, maar toen was het percentage motorboten slechts 4%.

Deze dagen zijn als volgt verdeeld:

N=246

Dagtocht	26,2 %
Weekend / midweek	17,0 %
Vakantie	58,8 %

Denkt u in de toekomst meer of minder op zee te gaan varen?

N=294

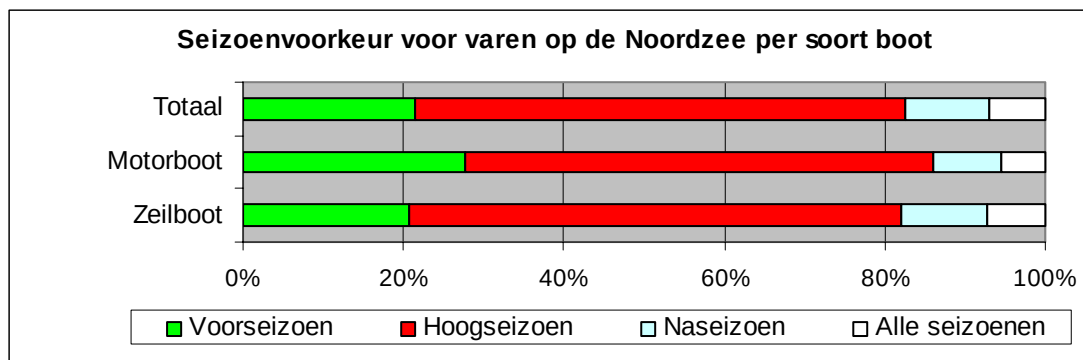
Niet alleen respondenten die op de Noordzee te varen hebben deze vraag ingevuld. Ook een aantal respondenten die nog niet (vaardagen 0) of waarschijnlijk niet (vaardagen niet ingevuld) op zee varen hebben onderstaande vragen beantwoord. Hun antwoorden staan in een aparte regel vermeld.

		Meer	Evenveel	Minder
Met vaardagen op zee	Zeilboot	58%	37%	5%
	Motorboot	23%	67%	10%
Zonder of onbekend aantal vaardagen op zee	Zeilboot	88%	12%	0%
	Motorboot	50%	50%	0%
Gemiddeld		55%	41%	4%

55% van de respondenten denkt in de toekomst meer op de Noordzee te gaan varen. In het 'Onderzoek vaargedrag Noordzee' was dit bijna 61%.

Wanneer vaart u bij voorkeur op zee?

N=250

De groep die bij voorkeur in het hoogseizoen op zee vaart, neemt verder toe in vergelijking met de resultaten uit het Onderzoek vaargedrag Noordzee (2004).

Bent u in 2007 met de boot in navolgende landen geweest?

N=157

	België	Frankrijk	Engeland	Duitsland	Scandinavië
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Zeilboten	95	44	43	3	26
Motorboten	21	4	3	5	1
Totaal	116	48	46	8	27

Andere verre bestemmingen (4%) die genoemd zijn, waren Spanje, Griekenland, Italië en Canada.

Welk land is uw favoriete vaarbestemming?

N=172

144 deelnemers noemden 1 favoriet land, 28 hebben 2 favoriete landen opgegeven waardoor in totaal 200 antwoorden zijn gegeven.

	Totaal	Zeilboten	Motorboten
België	68	59	9
Engeland	44	43	1
Frankrijk	36	32	4
Scandinavië	33	33	0
Duitsland	7	4	3
Overig	12	12	0
Totaal	200	183	17

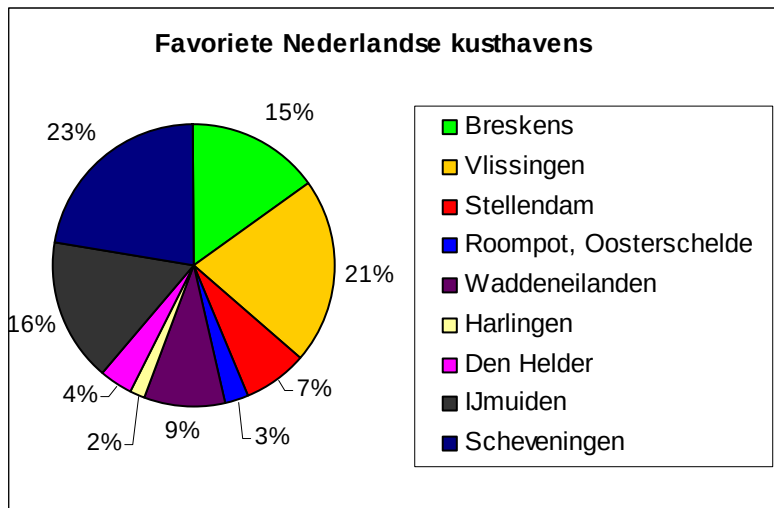

In het Deltagebied is buurland België de favoriete vaarbestemming (34%) gevolgd door Engeland (22%), Frankrijk (18%) en Scandinavië (17%). Bij de groep respondenten in 2003 was Engeland favoriet (31%), op de voet gevolgd door Scandinavië (30%). België was 3^e met 17%.

Welke Nederlandse kusthaven(s) is / zijn bij u favoriet?

N=264

128 deelnemers noemden 1 en 68 noemden 2 favoriete havens. Het aantal antwoorden komt hierdoor op 264. In onderstaande grafiek zijn de favoriete kusthavens weergegeven.

In 2003 waren de noordelijke havens favoriet zoals de Waddenhavens (28%), IJmuiden (21%) en Den Helder (20%). Na Scheveningen (14%) volgden Vliissingen (9%) en Breskens (7%).

Zou u vaker langs de Noordzeekust varen als er meer kusthavens zouden zijn?

N=303

Antwoord	Aantal deelnemers	Aandeel In %
Ja	241	79,5%
Nee	62	20,5%
Totaal	303	100 %

Opvallend is dat deze vraag ook is beantwoord door deelnemers die op dit moment (nog) niet op de Noordzee varen.

Er wordt gesproken over nieuwe havens langs de kust, welke locatie(s) vindt u het meest geschikt?

N=249

233 deelnemers hebben 249 locaties of gebieden opgegeven. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen.

	Aantal keer genoemd	Aandeel
Tussen Den Helder en IJmuiden	70	28%
Tussen IJmuiden en Scheveningen	77	31%
Hoek van Holland	16	6%
Tussen Maasvlakte en Vliissingen/Vlaanderen	86	35%
Totaal	249	100%

Door de deelnemers die tussen Den Helder en IJmuiden een nieuwe zeehaven wensen, zijn Bergen/Egmond (18x) en Callantsoog/Petten (6x) genoemd als meest geschikte locatie. In de kustzone tussen IJmuiden en Scheveningen bestaat een voorkeur voor Katwijk (49x). Daarnaast zijn Noordwijk (9x) en Zandvoort (4x) genoemd. Hoek van Holland volgt (16x). Voor de kust van het Deltagebied zijn navolgende namen of gebieden genoemd: de Brouwersdam (47 x), de kustzone van Goeree (9 x), van Schouwen (8 x), van Walcheren (14x), Voorne/Europoort (4x) en Zeeuws Vlaanderen bij Cadzand (2x).

De deelnemers in 2003 hebben zich alleen uitgesproken over het gebied ten noorden van Scheveningen, omdat de provincie Noord-Holland opdrachtgever was. In de hartenkreten werd een verbinding met de Grevelingen wel genoemd. In 2003 was Bergen/Egmond favoriet (35%), gevolgd door Katwijk (22%), Noordwijk (19%) en Callantsoog/Petten (17%). Zandvoort volgde op afstand (8%).

In beide onderzoeken zijn een groot aantal locaties genoemd. Bergen/Egmond, Katwijk en de Brouwersdam springen eruit, maar eigenlijk wordt om een netwerk van kusthavens gevraagd. De financiële haalbaarheid verschilt per locatie. Kusthavens zijn duur.

6.2 Varen in Vlaanderen

Op het vragenformulier was de volgende toelichting opgenomen bij de vragen over varen in Vlaanderen: *Door Zeeuws Vlaanderen en Belgisch Vlaanderen loopt een uitgebreid netwerk aan vaarwegen, inclusief een doorgaande route naar Parijs. De kunststeden Brussel, Gent, Brugge en Antwerpen zijn met staande mast bereikbaar.*

Hebt u al eens op de binnenwateren van Vlaanderen gevaren?

N= 426

	Aantal	Aantal in %
Ja, wel gevaren op de binnenwateren	114	26,8%
Nee, niet gevaren op de binnen wateren	312	73,2%
Totaal	426	

In totaal hebben 426 deelnemers deze vraag beantwoord. Het overgrote deel (73,2%) heeft niet op de binnenwateren van Vlaanderen gevaren.

In onderstaande tabel volgt een uitsplitsing van de 114 respondenten die in Vlaanderen hebben gevaren naar leeftijd en soort boot.

Leeftijd categorie	Kajuit motorboot	Kajuit zeilboot	Open motorboot	Open zeilboot	Plat bodem	Totaal aantal	Aantal in %
jonger dan 30	1	1		1		3	3%
30 - 39	4	6				10	9%
40 - 49	7	11				18	16%
50 - 59	12	11	1		3	27	24%
60 en ouder	31	24	1			56	49%
Totaal	55	53	2	1	3	114	100%

De 114 deelnemers die hebben aangegeven wel eens te hebben gevaren in Vlaanderen, bestaat grotendeels uit een groep toervaarders van 60 jaar en ouder.

Zo ja, kunt u op een 5-punt schaal aangegeven wat u er van vond (5 = geweldig):

Vraag a: N = 95

Vraag b: N = 90

	Gem. oordeel	% met positief oordeel 4 of 5	% met neutraal oordeel 3	% met negatief oordeel 1 of 2
a. Een bezoek aan de steden	4,0	75%	21%	4%
b. De verbindende routes door Vlaanderen	3,2	38%	44%	18%

Het gemiddelde oordeel over een bezoek aan de steden is hoog. Driekwart van de deelnemers beoordelen de steden met een 4 of een 5. In vergelijking met de beoordeling van het Deltagebied (met verrekening naar een schaal van 1 – 10) krijgen de Vlaamse kunststeden een 8 als rapportcijfer en de binnenwateren / routes door Vlaanderen een 6,4. Het laatste cijfer is niet hoog. Er zijn inderdaad knelpunten in het routenetwerk (o.a. heffingen, kwaliteit en aantal jachthavens en aanlegplaatsen). Toerisme Vlaanderen heeft onlangs een 'Beleidsanalyse van het riviertoerisme in Vlaanderen' uit laten voeren om te kijken hoe en door wie de knelpunten opgelost zouden kunnen worden.

Als u nog niet in Vlaanderen (B) bent geweest, zou u dat willen overwegen?

N = 253

	Aantal	Aantal in %
Ja, wil het overwegen	147	58,1%
Nee, wil het niet overwegen	106	41,9%
Totaal	253	100 %

58,1% is nog niet in Vlaanderen geweest, maar overweegt wel om er naar toe te gaan. 41,9% is nog niet geweest en is ook niet van plan om te gaan.

In de onderstaande tabel is een uitsplitsing gemaakt naar leeftijd en soort boot van alle deelnemers die overwegen een keer Vlaanderen te bezoeken met de boot.

Leeftijd categorie	Kajuit motorboot	Kajuit zeilboot	Open motorboot	Open zeilboot	Plat bodem	Totaal aantal	Aantal in %
jonger dan 30		3	1		1	5	3%
30 - 39	4	16		1		21	14%
40 - 49	10	50			5	65	44%
50 - 59	1	23			2	26	18%
60 en ouder	4	25			1	30	20%
Totaal	19	117	1	1	9	147	100%

Het blijkt dat vooral zeilers in de leeftijdscategorie 40 tot 49 jaar naar Vlaanderen willen. De potentiële bezoekers zijn jonger dan de bezoekers die al in Vlaanderen zijn geweest.

Hebt u voldoende informatie over Vlaanderen?

N = 352

Aantal antwoorden	Wel op de binnenwateren Vlaanderen gevaren	Nog niet op de binnenwateren Vlaanderen gevaren
Ja, voldoende informatie	48,9%	41,8%
Nee, onvoldoende informatie	51,1%	58,2%
Totaal	100 %	100 %

Een hoog percentage deelnemers geeft aan dat er onvoldoende informatie beschikbaar was.

Vanuit het Deltagebied zijn de kusthavens van België (Vlaanderen) aan de Noordzee de meest favoriete bestemming (zie hoofdstuk 6.1). Ook de kunststeden Antwerpen, Gent en Brugge scoren hoog. Een grote groep toervaarders in het Deltagebied overweegt de kunststeden te bezoeken, maar de informatie is onvoldoende. Vlaanderen laat een markt liggen, het Deltagebied biedt meer dan men nu denkt. Het zou goed zijn als krachten worden gebundeld.

7. Conclusies en aanbevelingen

Het onderzoek heeft heel veel informatie opgeleverd over de waardering voor de Deltawateren van zowel 'vaste gebruikers' als 'bezoekers'. Het geeft inzicht in de mate van het gebruik van het gebied, in de motieven van watersporters om in de Deltawateren te varen en in vaarbewegingen en patronen die daarbij een rol spelen. Ook zijn in de vorm van 'hartenkreten' de wensen van watersporters geïnterviewd om de kwaliteit van het gebied verder te verbeteren. Uit het onderzoek zijn de volgende conclusies en aanbevelingen af te leiden:

Opvallende conclusies

- Bijna de helft van de watersporters is jonger dan 50 jaar. Driekwart zeilt. Ook blijven relatief veel oudere watersporters zeilen in plaats van over te stappen op een motorboot.
- De gemiddelde lengte van zeilboten (10,2 m) komt overeen met die in andere watersportgebieden in Nederland.
- De gemiddelde lengte van de motorboten is 12 meter. Dit is beduidend langer dan in andere watersportgebieden. Een verklaring is het grootschalige open karakter van de Deltawateren, dat eisen stelt aan de zeewaardigheid van de motorboten.
- De gemiddelde verblijfsduur van 'bezoekers' is 15,7 dagen. Opvallend is dat maar liefst 69% van de 'vaste gebruikers' ook de vakantie doorbrengt in het 'eigen' gebied.
- Het belangrijkste motief om in de Deltawateren te varen is de sfeer in de (jacht)havens. Daarnaast is vooral de natuur een belangrijk motief.
- Opvallend is dat de Oosterschelde als meest favoriete vaarwater is aangewezen, gevolgd door de Grevelingen.
- Uit het onderzoek blijkt dat de vaarintensiteit het hoogst is op de route Hollandsch Diep en Volkerak naar de Oosterschelde of Grevelingen. Deze vaarroute maakt deel uit van de 'Staande Mastroute' van Delfzijl naar Vlissingen en biedt een veilig alternatief voor de Noordzee, bijvoorbeeld bij slechte weersomstandigheden.
- Het Haringvliet, de Oosterschelde en Westerschelde blijken belangrijke verbindingsschakels te vormen met de Noordzee.
- Als vaardoel is Zierikzee de meest populaire plaats, gevolgd door Goes en Veere. Voor 'bezoekers' hoort daar Middelburg bij, mede vanwege de ligging aan de 'Staande Mastroute'.

Hoge beoordeling watersportgebied

- Het Deltagebied wordt als watersportgebied hoog gewaardeerd. De gebruikers gaven het gebied een 8,1. De kwaliteit van jachthavens werd met een 7,9 beoordeeld. Door deze waardering staat het watersportgebied bij Nederlanders bovenaan. Het is belangrijk om deze positie vast te houden door capaciteitsuitbreiding en kwaliteitsverbetering van de voorzieningen. Een groot aantal aandachtspunten is naar voren gebracht door de gebruikers in de vorm van 'hartenkreten'. De volgende aandachtspunten zijn door hen gekwalificeerd als 'zeer belangrijk' of 'belangrijk':
 - o Het vergroten van de capaciteit van jachthavens en openbare aanlegplaatsen;
 - o Meer veilige ankerplaatsen en ankerboeien ('moorings');
 - o Verbeteren van de kwaliteit van het sanitair bij de aanlegplaatsen en in jachthavens;
 - o Vergroten van de capaciteit van de sluizen (zoals de Krammersluizen en de sluis bij Bruinisse);
 - o Meer toezicht bij de sluizen;
 - o Sluis in de Brouwersdam als directe verbinding van Grevelingen naar de Noordzee;
 - o Verbetering van de waterkwaliteit door (gecontroleerde) terugkeer van eb en vloed in de Grevelingen;
 - o Weer zout maken van Volkerak als oplossing voor de algenproblematiek.

Vaarintensiteit en druk op de natuurwaarden

Het onderzoek geeft inzicht in vaarpatronen en in de vaarintensiteit op de gevaren routes van de deelnemers. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat watersporters vooral in (jacht)havens overnachten. 15% maakt gebruik van openbare aanlegplaatsen en 3% overnacht 'elders' (ankerplaats, aan ankerboei ('mooring'), bij bruggen of sluizen). Het bieden van voldoende capaciteit en kwalitatief goede voorzieningen in (jacht)havens en op openbare aanlegplaatsen (tegen een redelijk tarief) is een belangrijk middel om watersporters van kwetsbare natuurgebieden af te leiden. Het gedrag van de kleine groep die 'elders' overnacht kan worden beïnvloed door te zorgen voor meer ankerboeien ('moorings') op plaatsen waar de natuur voldoende draagkracht heeft.

Relaties water-land en promotie

De gemiddelde verblijfsduur van 'bezoekers' is 15,7 dagen. Maar liefst 69% van de 'vaste gebruikers' brengt ook de vakantie door in het 'eigen' gebied. Om watersporters te binden aan het gebied is het van belang om water-land relaties te versterken door verbetering van de informatievoorziening. Om terugloop van de watersport te voorkomen is het nodig om alert te blijven en op tijd op nieuwe ontwikkelingen in te spelen. Het is gewenst om de kansen die de rijke cultuurhistorie biedt nog beter te verbinden met de waterrecreatie. Daarnaast kan ingespeeld worden op de combinatie van toervaren met andere actieve vormen van (water)recreatie, zoals duiken, sportvissen, (kite)surfen en 'wellness'.

Uit het onderzoek blijkt dat men onvoldoende informatie kan vinden over regionale bezienswaardigheden, activiteiten en de natuur. Aangegeven is dat men bij jachthavens beter geïnformeerd zou willen worden over autohuur, fietshuur en bijvoorbeeld restaurants in de omgeving.

Door gezamenlijke promotie en marketing van het Deltagebied kunnen de 'bezoekers' langer in het gebied worden vastgehouden. Daarnaast biedt versterking van de relatie van het Deltagebied met België (Vlaanderen) en met Engeland (Zuidelijke Noordzee) kansen om nieuwe bezoekers te trekken.

Relatie met de Noordzee

Uit het onderzoek blijkt dat 66% van de zeilboten 12,6 dagen per jaar ook op de Noordzee vaart. Dit aantal zal nog stijgen omdat 55 % aangegeven heeft in de toekomst meer op de Noordzee te gaan varen. Slechts 4% denkt minder op zee te gaan varen. Het Haringvliet, de Oosterschelde en Westerschelde vormen belangrijke verbindingsschakels met de Noordzee. De functie van deze wateren wordt versterkt door de 'Staande mastroute' van Delfzijl naar Vlissingen die aansluit op deze verbindingsschakels. Met het oog op de verwachte toename van het varen op de Noordzee is versterking van de functie van de verbindingswateren gewenst door tijdige aanpassing van de capaciteit en kwaliteit van voorzieningen bij sluizen en in jachthavens.

Kusthavens

80% heeft aangegeven meer op de Noordzee te willen varen als er meer kusthavens zouden zijn. 35% zou graag tussen de Maasvlakte en Vlissingen een extra kusthaven zien, waarbij als voorkeurlocatie de Brouwersdam is genoemd in relatie tot een rechtstreekse verbinding naar de Grevelingen (via een sluis in de Brouwersdam). In de overige kustzones blijken nieuwe kusthavens in Katwijk en Hoek van Holland favoriet.

Relatie met Vlaanderen

Tot nu toe varen vooral ouderen vanaf 60 jaar met een motorboot naar Vlaanderen. Een bezoek aan de kunststeden Antwerpen, Gent en Brugge heeft een hoge waardering gekregen (8,0). Aangegeven is dat men niet tevreden is over de kwaliteit van de verbindende routes in Vlaanderen. Deze kregen daardoor een lage waardering (6,4). 60% vindt het bovendien lastig om toeristische informatie over Vlaanderen te krijgen.

58% van de zeilers in de leeftijdscategorie 40-49 jaar overweegt om naar Vlaanderen te gaan. Vlaanderen kan kansen benutten door informatie specifiek voor deze doelgroep te ontwikkelen.